

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE IN NJIHOVA
UČINKOVITOST**

Nejc Premrov

Ljubljana, maj 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE IN NJIHOVA UČINKOVITOST

Kandidat: Nejc Premrov
Vpisna številka: 04032571
Študijski program: Visokošolski študijski program Uprava prva
stopnja
Mentor: mag. Dušan Blaganje

Ljubljana, maj 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Nejc Premrov, študent Visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava I. stopnja, z vpisno številko 04032571, sem avtor diplomskega dela z naslovom: Presoje vplivov na okolje in njihova učinkovitost.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Ana Perović

Ljubljana, maj 2011

Podpis avtorja:

POVZETEK

Postopek presoje vplivov na okolje je upravno strokovni postopek, ki je bil leta 1993 vpeljan v zakonodajo z Zakonom o varstvu okolja. S tem so državljani dobili pravico, da lahko posredno ali neposredno sodelujemo v določenih upravnih zakonih presoje vplivov načrtovanih posegov v okolje.

Za poseg v okolje najprej potrebujemo okoljevarstveno soglasje. Če je bilo soglasje odobreno, lahko nadaljujemo z načrtovanim projektom. V nasprotnem primeru moramo popraviti tisto zaradi česar je bilo soglasje zavrnjeno in še enkrat vložiti zadevo v pregled.

Da se izpelje nek projekt, ki je poseg v okolje, je potrebno opraviti veliko število postopkov, ki naj bi preprečili najhujše vplive na okolje in prostor, vendar to še ne pomeni, da so bili vsi ti postopki tudi učinkoviti. Največkrat to pokaže čas, takrat pa je za okolje velikokrat že prepozno.

Presoja vplivov na okolje, je tu najpomembnejša. Da bi bila še uspešnejša bi morali v projekte vključevati več javnih mnenj in nadzora nad izvajanjem del, opravljati več kumulativnih raziskav, predvsem pa delati na ozaveščenosti ljudi do okolja.

KLJUČNE BESEDE: presoja vplivov na okolje, varstvo okolja, okoljevarstveno soglasje, okoljsko poročilo, sodelovanje javnosti, čezmejni vplivi, učinkovitost.

SUMMARY

ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT AND THEIR EFFECTIVENESS

Environmental impact assessment is an administrative-professional procedure, introduced into law by the Environmental Protection Act in 1993. Citizens were given the right to directly or indirectly participate in a number of administrative laws on assessment of planned interventions in the environment.

In order to impact the environment we need environmental protection consent. If the consent is granted, we can proceed with the planned project. Otherwise we need to amend the consent and again table the matter for review.

In order to carry out an activity affecting the environment, it is necessary to perform many procedures to avoid the worst impacts on the environment and the area, but this does not mean that all of these procedures are also effective.

In most cases the harmful impacts are displayed in the course of time, when environment is already affected.

At this point the environmental impact assessment is paramount. In order to make it more successful, project should include more public opinion and more surveillance of the implementation of work projects. We should provide more cumulative researches and above all work on people's awareness towards the environment.

KEY WORDS: Environmental impact assessment, environmental protection, environmental protection consent, environmental report, public participation, transboundary effects, efficiency.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	ii
POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
KAZALO	v
KAZALO PONAZORITEV	viii
KAZALO TABEL	viii
KAZALO PRILOG	ix
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	x
1 UVOD.....	1
2 PRAVNA UREDITEV PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE V SLOVENIJI.....	3
2.1 PRAVNA PODLAGA CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	3
2.1.1 Pravni viri Evropske Unije	3
2.1.2 Pravni viri Republike Slovenije	3
2.2 PRAVNA PODLAGA POSTOPKA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	3
2.2.1 Pravni viri Evropske Unije	3
2.2.2 Pravni viri Republike Slovenije	3
2.3 Celovita presoja vplivov na okolje	4
2.4 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE V EVROPSKI UNIJI.....	4
2.5 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE V SLOVENIJI	5
2.5.1 Izvajanje.....	5
2.6 POSTOPEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	5
2.6.1 Udeleženci	6
2.6.2 Postopek celovite presoje je dvostopenjski.....	6
2.6.3 Vloga o nameri izdelave plana.....	6
2.7 OKOLJSKO POROČILO	8
2.8 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO OKOLJSKEGA POROČILA.....	9
2.8.1 Mnenje o izhodiščih za pripravo okoljskega poročila.....	9
2.8.2 Vsebina okoljskega poročila	9
2.8.3 Revizija okoljskega poročila	10
2.8.4 Mnenje ministrstev in drugih organizacij o okoljskem poročilu in sprejemljivosti vplivov izvedbe plana na okolje	11
2.9 SODELOVANJE JAVNOSTI	11
2.10 ČEZMEJNI VPLIVI.....	12
2.10.1 Vpliv iz druge države članice	12
2.11 PRESOJA SPREJEMLJIVOSTI PLANA.....	12
2.11.1 Ugotavljanje vplivov izvedbe plana na okolje.....	13
2.11.2 Vrednotenje posledic izvedbe plana.....	14
2.11.3 Ocena vplivov izvedbe plana na okoljske cilje plana	14
2.11.4 Omilitveni ukrepi	14
2.11.5 Potrditev plana	15
2.11.6 Pritožba	15
2.11.7 Odločba o prevladi druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave..	16
2.11.8 Obvestilo o sprejetem planu	16
2.11.9 Opremljanje izvajanja plana.....	17

3	PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE.....	18
3.1	DEFINICIJA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	18
3.2	ZGODOVINA IN ZAČETKI PRESOJ VPLIVOV NA OKOLJE.....	18
3.3	UVEDBA POSTOPKA ZA PRESOJO VPLIVOV NA OKOLJE PO ZAKONU O VARSTVU OKOLJA	19
3.4	VRSTE POSEGOV V OKOLJE, ZA KATERE SE OPRAVI PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE	20
3.4.1	Vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje vedno obvezna	20
3.4.2	Vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, kadar dosegajo ali presejajo določen obseg posega.....	21
3.5	RAZLIKE MED SISTEMI PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE.....	22
3.6	KONCEPT PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	23
3.6.1	Določitev obveznosti presoje vplivov na okolje.....	23
3.6.2	Določanje obsega poročila	23
3.6.3	Pregled alternativ.....	23
3.6.4	Opis projekta/razvojne dejavnosti.....	23
3.6.5	Opis okolja	24
3.6.6	Identifikacija vplivov.....	24
3.6.7	NAPOVEDOVANJE VPLIVOV	25
3.6.8	Ocena pomena vplivov	25
3.6.9	Zmanjševanje in odpravljanje vplivov.....	25
3.6.10	Sodelovanje javnosti	25
3.6.11	Izdelava poročila o vplivih na okolje.....	26
3.6.12	Pregled poročila o presoji vplivov na okolje	26
3.6.13	Odločanje.....	27
3.6.14	Opazovanje po odločitvi.....	27
3.6.15	Revizija	27
3.7	CILJ PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	28
3.8	TRENDI RAZVOJA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	28
3.9	POROČILO O VPLIVIH NA OKOLJE	28
3.9.1	Poročilo o vplivih na okolje mora vsebovati:	29
3.9.2	Pooblaščenca za izdelavo poročila o vplivih na okolje	31
3.10	POSTOPEK PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	33
3.10.1	Sodelovanje javnosti	33
3.10.2	Okoljevarstveno soglasje	34
3.10.3	Čezmejni vplivi.....	35
4	UČINKOVITOST PRESOJ VPLIVOV NA OKOLJE	37
4.1	OCENA UČINKOVITOSTI	37
4.1.1	Ločevanje odpadkov.....	37
4.1.2	Primer Cementarne Lafarge Trbovlje.....	38
4.2	SKLEP.....	38
5	NORDIJSKI CENTER PLANICA.....	40
5.1	Vplivi na okolje, ki bodo nastajali pri gradnji	40
5.2	Vplivi na okolje, ki bodo nastajali v času obratovanja obravnavanega posega	41
5.3	PRIKAZ VPLIVNEGA OBMOČJA POSEGA.....	43
5.3.1	Vpliv na premoženje ljudi.....	43
5.3.2	Vplivno območje na zdravje ljudi	43
5.3.3	Čas obratovanja.....	43
5.4	Sklepna ocena POROČILA	43

5.5 SKLEP	43
6 ZAKLJUČEK	45
LITERATURA	47
VIRI	47
PRILOGE	49

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO TABEL

Tabela 1: Bistvene razlike med CPVO in PVO.....	4
---	---

KAZALO PRILOG

Priloga : vloga za pridobitev okoljevarstvenega soglasja.....	48
---	----

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ZVO-1	Zakon o varstvu okolja
ZON	Zakon o ohranjanju narave
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
PVO	presoja vplivov na okolje
GIS	Geografsko informacijski sistem
EU	Evropska Unija
RS	Republika Slovenija
ZDA	Združene Države Amerike
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
SEPO	skupina za evolucijo posegov v prostor
NEPA	National Environmental Policy Act
ZVKDS	Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
ČŠOD	Center šolskih in obšolskih dejavnosti

1 UVOD

Ljudje že od začetka svojega obstoja živimo v naravnem okolju in to okolje si urejamo tako, da nam je čim bolj prijazno in udobno za bivanje. Kljub temu pa ne moremo brez tega, da ne bi posegli in vplivali na okolje, ki nas obdaja. Želimo si, da bi živeli v kar se da zdravem okolju in ta pravica nam je tudi formalno omogočena po 72. členu Ustave RS, kjer beremo: »Vsakdo ima v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja. Država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti. Zakon določa, ob katerih pogojih in v kakšnem obsegu je povzročitelj škode v življenjskem okolju dolžan poravnati škodo.« (Ustava RS, Ur.l. RS, št. 33I/1911, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006, 72. člen). Skrb za okolje je dolg in počasen proces. Rezultate naših prizadevanj bodo uživali šele naslednji rodovi. Ljudje se trudimo biti okoljsko ozaveščeni, poskušamo varovati rastlinski in živalski svet, ozračje, vodno bogastvo ter tla pred škodljivimi človekovimi posegi, vendar to ni vedno mogoče. Gospodarstvo, industrija ter druge panoge, so nujno potrebne za današnje življenje. Iz tega razloga njihovega obstoja ne moremo preprečiti, lahko pa jih nadzorujemo in omejimo njihov negativen vpliv na okolje.

Postopek presoje vplivov na okolje je bil v naš pravni sistem uveden z zakonom o varstvu okolja v letu 1993. Vendar to ne pomeni, da se pred tem letom presoja vplivov na okolje ni opravljala. Do uveljavitve zakona o varstvu okolja so se vplivi na okolje zgolj ocenjevali, in sicer v postopkih izdaje dovoljenj samo za posege v prostor, kot so graditev objektov in naprav, izkoriščanje rudnin, vodnogospodarska ureditev, urejanje javnih zelenic in drevoredov, odstranitev obstoječih objektov, naprav ipd.

Potreba po ureditvi področja varstva okolja je zahtevala nov zakon, ki je bil sprejet leta 2004, ZVO-1 (Ur. l. RS št.: 41/2004, 17/2006, 20/2006, 28/2006 Skl.US: U-I-51/06-5, 39/2006-UPB1, 49/2006-ZMetD, 66/2006 Odl.US: U-I-51/06-10, 112/2006 Odl.US: U-I-40/06-10, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008-ZFO-1A, 70/2008, 108/2009). Zakon o varstvu okolja je krovni predpis na področju varstva življenjskega in naravnega okolja. Je osnovni pogoj za zdravo okolje, obstojen razvoj ter nadzor nad rabo naravnih dobrin.

Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko Unijo sprejela nove določbe zakona o varstvu okolja, ki se nanašajo na dejanja in postopke, povezane z EU in državami članicami o varstvu okolja in preprečevanju poškodb varstva okolja. Najpomembnejša je Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 (Ur. l. EU, št. L 197, 21/07/2001, str. 30). S to direktivo želi EU doseči razvoj industrije, energetike, turizma in prometa brez uničevanja naravnih virov.

S celovito presojo naj bi preprečili ali vsaj zmanjšali dejavnosti, ki imajo nevarne in škodljive posledice na okolje. S tem tako tudi uresničimo tri od trinajstih načel varstva okolja, ki so navedena v 2. poglavju ZVO-1 (od 4. do 16. člena), in sicer načelo trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive. Ostala načela so še: načelo sodelovanja, previdnosti, odgovornosti povzročitelja, plačilo za obremenjevanje, subsidiarnega ukrepanja, spodbujanja, javnosti, varstva pravic, dopustnosti posegov v okolje, ekološke funkcije. Za celovito presojo je pristojno Ministrstvo za okolje in prostor. Z njim sodelujejo vsi resorno pristojni državni organi in organizacije.

Namen diplomskega dela je opis presoje vplivov na okolje; ugotavljanje, kje vse se srečamo s tem upravnim postopkom, kako je pravno urejen, kaj vse je potrebno za izvedbo, kakšni so problemi, kako učinkovit je in kako dejansko poteka v praksi. Z primeri

iz prakse sem želel prikazati trenutno stanje okoljske politike, kako je učinkovita in kakšni so problemi.

Na največji problem sem naletel pri pisanju poglavja o učinkovitosti presoje vplivov na okolje. Na to temo je napisanega zelo malo. Pravzaprav nisem zasledil še nobene študije, ki bi konkretno obravnavala, kako učinkovita je pri presoji vplivov na okolje Slovenija. Tu sem uporabil samo tuje študije, ki opisujejo probleme in izboljšave v povezavi z učinkovitostjo presoje vplivov na okolje.

Diplomsko delo obsega šest poglavij. Pri pisanju sem uporabil metodo opisovanja oziroma deskripcije. Preučevano gradivo je bilo slovensko in angleško. Internet mi je ponudil največ podatkov, poleg tega pa sem uporabil še strokovne članke, ter ostale publikacije.

Drugo poglavje opisuje pravno ureditev in podlago za izvajanje celovite presoje vplivov na okolje v RS in v EU, postopke poteka celovite presoje vplivov na okolje, vsebino in sestavine okoljskega poročila, sodelovanje javnosti, čezmejne vplive in presojo sprejemljivosti plana.

V tretjem poglavju sem predstavil samo presojo vplivov na okolje, zgodovino in začetke presoje vplivov na okolje in razlike v sistemih. Opisal sem koncept, cilje, trende, poročila in postopke presoje vplivov na okolje.

V četrtem poglavju sem ocenil, kako učinkovita je presoja vplivov na okolje: kako je v teoriji in kako v praksi, kakšni so problemi pri sami presoji vplivov na okolje in kako bi lahko bili pri presojanju le-teh še učinkovitejši. Napisal sem dva primera iz prakse za oris trenutne situacije v Republiki Sloveniji.

V petem poglavju sem tematiko obravnaval na praktičnem primeru Nordijskega centra Planica. Opisal sem, kako je bila izpeljana presoja vplivov na okolje, s kakšnimi problemi so se pri presoji srečali in kakšne so bile njihove končne ugotovitve.

V zaključku, sem opisal pomembnejša spoznanja in ugotovitve do katerih sem prišel pri pisanju diplomskega dela. Odgovoril sem na vprašanja, ki sem si jih zastavil v uvodu.

2 PRAVNA UREDITEV PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE V SLOVENIJI

2.1 PRAVNA PODLAGA CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

2.1.1 Pravni viri Evropske Unije

Pravni vir Evropske unije, ki ureja celovito presojo vplivov na okolje, je:

- Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

2.1.2 Pravni viri Republike Slovenije

Domače pravne podlage celovite presoje vplivov na okolje pa so:

- Zakon o varstvu okolja - ZVO-1.
- Zakon o ohranjanju narave – ZON (Ur. l. RS, št. 56/1999, 110/2002-ZGO-1, 119/2002, 22/2003-UPB1, 41/2004, 96/2004-UPB2, 61/2006-ZDru-1, 63/2007 Odl.US: Up-395/06-24, U-I-64/07-13, 117/2007 Odl.US: U-I-76/07-9, 32/2008 Odl.US: U-I-386/06-32, 8/2010-ZSKZ-B).
- Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (Ur.l. RS, št. 73/2005).
- Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravno na varovana območja (Ur.l. RS, št. 130/2004, 53/2006, 38/2010, 3/2011).

2.2 PRAVNA PODLAGA POSTOPKA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Celoten postopek presoje vplivov na okolje temelji na načelih Rio Deklaracije, ki zahtevajo vključitev presoje v nacionalno zakonodajo in vključitev prizadete javnosti na ustrezni ravni v proces odločanja o nameravanem posegu.

2.2.1 Pravni viri Evropske Unije

Za presojo vplivov na okolje so skupne evropske pravne podlage naslednje:

- Direktiva 85/337/EGS o oceni vplivov določenih javnih in zasebnih projektov na okolje (Ur. l. EU, št. L 175, 7/5/1985, str. 40).
- Direktiva 97/11/EGS o dopolnitvi direktive 85/337/EGS (Ur. l. EU, št. L 73, 14/3/1997, str. 5).
- Direktiva 2003/35/EGS o zagotavljanju udeležbe javnosti pri sprejemanju določenih planov in programov, ki se nanašajo na okolje (Ur. l. EU, št. L 156, 26/5/2003, str. 17).
- Dopolnitve, ki se nanašajo na udeležbo javnosti in dostop do pravice Direktive 85/337/EGS in 96/61/ES. (Ur. l. EU, št. L 156, 26/5/2003, str. 17).

2.2.2 Pravni viri Republike Slovenije

Domači pravni viri, ki urejajo presojo vplivov na okolje, pa so:

- Zakon o varstvu okolja (ZVO-1).
- Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (Ur.l. RS, št. 78/2006, 72/2007, 32/2009).

- Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje (Ur.l. RS, št. 66/1996, 12/2000, 83/2002, 78/2006).
- Uredba o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje (Ur.l. RS, št. 70/1996, 41/2004-ZVO-1).
- Navodila o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje (Ur.l. RS, št. 70/1996, 36/2009)

2.3 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE

Celovita presoja vplivov na okolje je mehanizem za vključevanje okoljevarstvenih zahtev v razvojno načrtovanje. Je postopek za presojo okoljskih posledic predlaganega plana, programa politike, ki zagotavlja, da so te ustrezno upoštevane v kar se da zgodnji fazi odločanja ob konkretnem upoštevanju ekonomskih in socialnih vidikov, in je učinkovit mehanizem za udeležbo javnosti pri odločanju o razvojnem načrtovanju.

»Cilj izvedbe celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) je torej zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljane in sprejemanje planov in programov, zato da se spodbuja trajnostni razvoj.« (MOP, 2011).

Celovita presoja vplivov na okolje je sestavljena iz administrativnega in strokovnega dela, ki se med seboj prepletata, zato je celovita presoja vplivov na okolje proces in ne dogodek, ki se formalno konča z izdajo ali zavrnitvijo soglasja k planu, programu, politiki. Pri celoviti presoji vplivov na okolje gre za presojo učinkov celote načrtovanih dejavnosti in učinkovit način za zgodnje prepoznavanje vplivov, ki jih prinaša izvedba načrtovanih programov. Presoja vplivov na okolje je preventivni instrument varstva okolja, kjer se presoja spremenljivost posameznega, konkretnega posega v okolje. Že na tem mestu kaže shematično prikazati razlike med CPVO in presojami vplivov na okolje (PVO), čeprav bo slednja obravnavana šele pozneje.

Tabela 1: Bistvene razlike med CPVO in PVO:

	CPVO (načrti/programi)	PVO (projekti)
PODATKI	Posplošeni, kakovostni, opisni	Prevladuje količinski podatki
CILJI IN OBSEG VPLIVOV	Globalni, nacionalni, regionalni	V glavnem lokalni
ALTERNATIVE	Težje se oblikujejo. Nanašajo se lahko tudi na strateške cilje	Npr. lokacija, tehnične različice, projekt
METODE NAPOVEDOVANJA VPLIVOV	Povezovalne-združujejo več vidikov oz. informacij Napovedi so negotove	Različne, specifične, uporabljajo se količinski podatki
REZULTATI	Splošno formulirani, nanašajo se na ustreznost politik, načrtov, programov	Podrobni in specifični

Vir: (Strategic environmental assessment, 2011)

2.4 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE V EVROPSKI UNIJI

V Evropski uniji so leta 1992 sprejeli akcijski program o varstvu okolja, v katerem so poudarili, da je za zagotovitev okolje ohranjajočega razvoja nujno potrebno prenesti

presojo vplivov na okolje na strateško raven planov, programov in politike. Leta 2001 pa so sprejeli direktivo o celoviti presoji vplivov na okolje (angl.: Directive 2001/42/CE of the European Parliament and the Council, on the Assessment of the Effects of certain Plans and Programmes on the Environment). Namen te direktive je zagotoviti najvišjo stopnjo varovanja okolja in prispevati k temu, da bodo okoljevarstveni vidiki upoštevani že pri sami pripravi planov in programov.

Direktiva (2001/42/ES) je sestavljena iz sedmih ključnih področij (Wikipedia, 2011):

- Opis projekta
- Alternative, ki so bile upoštevane
- Opis okolja
- Opis pomembnih vplivov na okolje
- Odpravljanje posledic
- Tehnični povzetek
- Pomanjkanje tehničnih težav.

2.5 CELOVITA PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE V SLOVENIJI

1. odstavek 40. člena ZVO-1 določa:

»Zaradi uresničevanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive je treba v postopku priprave plana, programa, načrta, prostorskega ali drugega akta, katerega izvedba lahko pomembno vpliva na okolje, izvesti celovito presojo vplivov njegove izvedbe na okolje, s katero se ugotovi in oceni vplive na okolje in vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan, in pridobiti potrdilo ministrstva o sprejemljivosti njegove izvedbe na okolje.« (ZVO-1, 40. člen).

2.5.1 Izvajanje

Celovita presoja vplivov na okolje se izvaja za tiste posege v prostor, ki jih opredeljuje Zakon o varstvu okolja. V njej piše: »Izvede se za plan, ki ga na podlagi zakona sprejme pristojni državni organ ali organ občine za področje urejanja prostora, upravljanje voda, gospodarjenje z gozdovi, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, prometa, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacijami in turizma, če se z njim določa ali načrtuje poseg v okolje, za katerega je treba izvesti presojo vplivov na okolje, skladno z določbami 51. člena ZVO-1, ali če je zanj zahtevana presoja sprejemljivosti po predpisih o ohranjanju narave.« (ZVO-1, 40. člen).

»Celovita presoja vplivov na okolje se pa ne izvede za plan izdelan na podlagi plana za katerega je bila že izvedena celovita presoja vplivov na okolje, če ne vsebuje novih posegov ali zajema novih območij glede na plan, na podlagi katerega je pripravljen. Poleg tega se celovita presoja vplivov na okolje ne izvede za plan, ki je izključno namenjen obrambi države, zaščiti in reševanju ter za proračun ali finančne načrte države ali občine.« (ZVO-1, 40. člen).

2.6 POSTOPEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

V postopku presoje vplivov na okolje se vplivi planiranega projekta ugotavljajo na podlagi okoljskega poročila in revizije le-tega. Postopek vodi ministrstvo, pristojno za okolje. V

njem je zagotovljeno tudi sodelovanje vseh resorno pristojnih državnih organov in njegovih organizacij, prav tako pa tudi obveščanje in sodelovanje javnosti.

2.6.1 Udeleženci

V postopku CPVO so 4 skupine udeležencev. To so:

- predlagatelj plana, programa, politike,
- pristojna institucija,
- okoljska institucija,
- javnost.

Predlagatelj je organizacija, ki je odgovorna za razvoj planov, programov, politik in za pripravo CPVO. To so npr. ministrstva, lokalne skupnosti.

Pristojna institucija je odgovorna za odločitve o programu, planu, politiki. Pogosto se zgodi, da v vlogi predlagatelja in odločevalca nastopa ista institucija. V takih primerih se interesi varstva okolja podrejajo sektorskim razvojnim interesom.

Okoljska institucija prispeva informacije in je vključena v postopek CPVO kot nekakšen soglasodajalec.

Javnost ima v postopku CPVO različne vloge in položaje. Predvsem gre tukaj za strokovno in splošno javnost, dodamo jima pa lahko še prizadeto, zainteresirano, morda celo ogroženo in preostalo javnost. Javnost ima pravico izražati mnenje, saj jo razvojni programi zadevajo in bolj ali manj posegajo v kakovost njenega življenja.

2.6.2 Postopek celovite presoje je dvostopenjski

Na I. stopnji postopka celovite presoje se ugotavlja verjetnost nastopa vplivov plana na okolje in presoja njihova pomembnosti za okolje. Ministrstvo z odločbo določi plan, za katerega je treba izvesti celovito presojo.

Na II. stopnji postopka celovite presoje se ugotavljajo vplivi izvedbe plana in presoja njihova sprejemljivost za okolje, kar vključuje presoja možnih alternativ in, v primeru ugotovljenih pričakovanih bistvenih ali uničujočih vplivov, tudi presoja ustreznih omilitvenih ukrepov. Ministrstvo s sklepom potrdi plan ali pa njegovo potrditev zavrne (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 14. člen).

2.6.3 Vloga o nameri izdelave plana

Zakon o varstvu okolja pripravljavcem plana naloga, da morajo Ministrstvo za okolje in prostor obvestiti o nameri izdelave plana, pri čemer določa zakon tudi minimalno vsebino tega obvestila. S tem ministrstvo ugotovi ali se s planom določa oziroma načrtuje poseg v okolje za katerega je treba izvesti presojo vplivov na okolje, ali če posega plan ali sprememba plana varovano območje ali če bi izvedba plana nanj lahko vplivala sama po sebi ali v povezavi z drugimi plani. Postopek se začne z odločitvijo ministrstva, da je za konkretni plan treba izvesti celovito presojo njihovih vplivov na okolje, ki se lahko nanaša tudi na presojo vplivov plana na varovana območja (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 15. člen).

Pri odločitvi načrtovanih planov, ki bi lahko vplivali na okolje, se upoštevajo zlasti določbe Uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, ki določa vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov obvezna nad določenim obsegom posega in

vrste posegov v okolje, pri katerih za presojo vplivov na okolje zadošča poročilo, ki vsebuje samo posamezne analize ali delne elaborate (Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, 1. člen).

Celovita presoja vplivov plana na okolje oziroma varovana območja se izvede na podlagi dveh dokumentov:

- okoljskega poročila in
- revizije okoljskega poročila.

Izdelavo obeh dokumentov v obsegu, predpisanem z uredbo Vlade Republike Slovenije, mora zagotoviti pripravljavec plana. Oba dokumenta sta podlaga za izdelavo mnenja o sprejemljivosti vplivov plana na okolje oziroma varovana območja. Pripravljavec plana, v postopku priprave plana zagotovi sodelovanje javnosti v skladu z Zakonom o varstvu narave (MOP, CPVO obvestilo, 2011).

Postopek celovite presoje vplivov na okolje se zaključi, ko Ministrstvo potrdi plan, če so vplivi njegove izvedbe na okolje oziroma varovana območja sprejemljivi, oziroma z zavrnitvijo plana, če vplivi njegove izvedbe na okolje oziroma varovana območja niso sprejemljivi. Pravno varstvo v primeru zavrnitve plana, če je pripravljavec plana državni organ, je pritožba, o kateri odloči Vlada RS. »Če je pripravljavec plana pristojni organ občine, pritožba v primeru zavrnitve plana ni dovoljena, mogoče pa je začeti upravni spor.« (ZVO-1, 43. člen).

Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja v 10. členu natančno določa, katere podatke je potrebno navesti v vlogi o nameri izdelave plana. Za prostorske akte je potrebno dati vlogo o nameri pred sprejemom programa priprave prostorskega plana v skladu s predpisi, ki so določeni v področju urejanja prostora, pri ostalih planih pa vlogo damo lahko že takrat, ko je že znanih dovolj podatkov, da je odločitev o izvedbi celovite presoje možna, vendar še pred javno obravnavo.

Za plane, s katerimi se določa namenska raba prostora, je potrebno v vlogi o nameri navesti prikaze območij z obstoječimi namenskimi rabami prostora in predvidenimi določitvami rabe prostora. Potrebno je navesti kartografski prikaz območja. Kartografski prikaz območja mora prav tako biti priložen pri planih, ki so neposredna podlaga za izdajo gradbenega dovoljenja, dovoljenja za poseg v naravo in tam kjer se načrtuje raba naravnih virov. Pri planu kjer se načrtuje raba naravnih virov mora vsebovati prostorsko opredelitev območja plana, predvideno vrsto, količino, način in predviden obseg rabe območja. (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 10. člen).

Sestavine obvestila o nameri izdelave plana so (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, Priloga 3):

- navedba imena pripravjavca plana;
- navedba morebitnega pooblaščenca;
- navedba imena plana z oznako ali gre za nov plan oziroma njegove spremembe ali dopolnitve z območja ali področjem obravnave plana;
- ocena stanja, razloge za pripravo plana in pravno podlago za pripravo plana;
- navedba predmeta in programskih izhodišč za pripravo plana vključno s seznamom potrebnih ali že izdelanih strokovnih podlag za pripravo plana oziroma določenih ali načrtovanih posegov ali območja, ki ga plan obsega oziroma na katerega vpliva. V

- primeru plana, s katerim se načrtuje raba naravnih dobrin pa vrsto, količino in obseg rabe ter dobrin;
- opis plana z določitvijo njegovega obsega oziroma ureditvenega območja ter strokovnih rešitev za posamezne prostorske ureditve, ki jih obravnava plan in se lahko pridobijo z izdelavo več variantnih rešitev. V primeru lokacijskega načrta (sedaj državnega prostorskega načrta DPN, ali občinskega podrobnega prostorskega načrta OPPN) pa tudi opis njihovega morebitnega opisa vpliva na okolje;
  - navedba in opis območja oziroma prostora, na katerem se določa zasnova namenske rabe oziroma na katerem se namerava spremeniti osnovna namenska raba in prikaz sedanje namenske rabe oziroma območja ter prostora, na katerem se načrtuje razmestitev dejavnosti oziroma njena sprememba;
  - morebitna navedba o dejstvu, da je bil že predhodno v postopku celovite presoje vplivov na okolje potrjen plan, ki je podlaga za nameravani plan ter navedba morebitnih posegov oziroma območij, ki jih nameravani plan dodatno načrtuje in še niso bili predmet celovite presoje vplivov na okolje;
  - kartografski prikaz območij oziroma prostora iz 3. in 4. alineje zgoraj v merilu predpisanem za vrsto plana, ki je predmet vloge, pri čemer praviloma meje spremembe rabe sledijo mejam ločnic, v tistem merilu karte, na katerem se plan prikazuje;
  - podpis odgovorne osebe.

»Ministrstvo mora v 30-ih dneh o prejemu obvestila pisno sporočiti pripravljavcu plana, ali je treba za plan izvesti celovito presojo vplivov na okolje. Z javnim naznanilom na spletu in v enem od dnevnih časopisov, ki pokrivajo območje RS, ministrstvo obvesti tudi javnost, ali bo za plan izvedena celovita presoja vplivov na okolje.« (ZVO-1, 40. člen).

2.7 OKOLJSKO POROČILO

Okoljsko poročilo je dokument, v katerem se opredelijo, opišejo in ovrednotijo pomembni vplivi izvedbe plana na okolje, ohranjanje narave, varstvo človekovega zdravja in kulturne dediščine ter možne alternative, ki upoštevajo okoljske cilje in značilnosti območja, na katerega se plan nanaša. Če se plan nanaša na zavarovana območja, posebna varstvena območja in potencialna posebna ohranitvena območja v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave, se pri pripravi okoljskega poročila uporabljajo tudi določbe predpisa, ki ureja presojo sprejemljivosti vplivov izvedbe planov na varovana območja.

Pripravljavec plana mora najprej zagotoviti okoljsko poročilo, v katerem se navedejo vsi vplivi in možne alternative izvedbe plana na okolje, šele nato se izvede celovito presojo vplivov na okolje. V okoljskem poročilu morajo biti navedene informacije, potrebne za celovito presojo vplivov plana na okolje. Pri pripravi okoljskega poročila naj bi se uporabljala obstoječa znanja, postopki vrednotenja, upoštevaje vsebine in natančnost plana. V poročilu se navede kako, je pripravljavec upošteval okoljska izhodišča ter način spremljanja vplivov plana na okolje ob izvajanju del. V skladu z 55. členom ZVO-1, mora pripravljavec plana zagotoviti tudi revizijo okoljskega poročila. Vlada predpiše podrobnejšo vsebino okoljskega poročila. Stroške izdelave okoljskega poročila in revizije pri planu, ki se nanaša na gospodarsko javno infrastrukturo lokalnega pomena, krije ministrstvo. (ZVO-1, 41. člen).

2.8 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO OKOLJSKEGA POROČILA

Izhodišča za pripravo okoljskega poročila so:

- okoljski cilji plana,
- merila vrednotenja in metodologija ugotavljanja in vrednotenja vplivov plana na okolje,
- ohranjanje narave,
- varstvo človekovega zdravja in
- varovanje kulturne dediščine.

Okoljski cilji plana se v okoljskem poročilu opredelijo glede na značilnosti plana, zlasti glede na območje in vsebino plana. Na podlagi okoljskih ciljev plana se ugotavljanje pomembnih vplivov plana in njihovo vrednotenje izvede z uporabo ustreznih meril vrednotenja vplivov plana in ustrezne metodologije.

Ustrezna merila vrednotenja vplivov plana na okolje, ohranjanje narave, varstvo človekovega zdravja in varovanje kulturne dediščine so stopnje odstopanja od kazalcev stanja okolja, stopnje doseganja varstvenih ciljev in druga merila, ki zagotavljajo ustrezno vrednotenje vplivov plana. Pri izdelavi okoljskega poročila je potrebno izbrati taka merila vrednotenja in take metode ugotavljanja ter vrednotenje vplivov plana, da bodo v čim večji meri lahko ugotovljeni vplivi tudi ustrezno ovrednoteni (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 4. člen).

2.8.1 Mnenje o izhodiščih za pripravo okoljskega poročila

Pripravljaivec plana lahko zaprosi ministrstvo, pristojno za okolje, za mnenje o ustreznosti izhodišč za pripravo okoljskega poročila za konkretne primere celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje. Vlogi, s katero pripravljavec plana zaprosi ministrstvo za mnenje, je treba priložiti podatke o planu, na katerega se bo okoljsko poročilo nanašalo, in izbrana izhodišča za pripravo okoljskega poročila z obrazložitvijo izbora. Ne glede na mnenje, lahko ministrstvo zahteva dopolnitev izhodišč za pripravo okoljskega poročila (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 5. člen).

2.8.2 Vsebina okoljskega poročila

Vsebina okoljskega poročila je predpisana, in sicer obsega podatke o planu, podatke o stanju okolja, podatke o ciljih plana in druge podatke, ki so naštetih v nadaljevanju (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, Priloga 8):

Podatki o planu:

- ime plana;
- cilji in kratek opis plana vključno z opredelitvijo odnosa do drugih ustreznih planov;
- celoten prostor ali območje, ki ga zajema plan;
- morebitno določitev namenske rabe prostora, njen obseg in usmeritev, razmestitev dejavnosti v prostoru ali prostorske usmeritve in prostorski obseg vseh načrtovanih posegov z vplivi na okolje;
- velikost in druge osnovne podatke o vseh načrtovanih posegih z vplivi na okolje;
- predvideno obdobje izvajanja plana;
- potrebe po naravnih virih;
- predvidene emisije, odpadki in ravnanje z njimi.

Podatki o stanju okolja:

- opis obstoječega izhodiščnega stanja okolja in obstoječe obremenjenosti okolja;
- prikaz stanja okolja in njegovih delov s kazalci stanja okolja;
- prikaz varstvenih, varovanih, zavarovanih, degradiranih in drugih območij, na katerih je zaradi varstva okolja, ohranjanja narave, varstva naravnih virov ali kulturne dediščine predpisan poseben pravni režim;
- povzetek veljavnih pravnih režimov na varovanih območjih ali njihovih delih, podatke o pridobitvi naravovarstvenih smernic oziroma drugih smernic za pripravo plana ter strokovnih podlag in stopnjo njihovega upoštevanja v planu, zlasti glede omilitvenih ukrepov.

Podatki o okoljskih ciljnih plana, merilih vrednotenja in metodah za ugotavljanje in vrednotenje vplivov plana:

- okoljski cilji plana z obrazložitvijo načina določitve glede na okoljske cilje, stanje okolja in cilje plana in način upoštevanja teh ciljev pri pripravi plana;
- izbrana merila vrednotenja vplivov plana na okolje z utemeljitvijo izbora in načina uporabe;
- uporabljene metode ugotavljanja ter vrednotenja vplivov plana z utemeljitvijo izbora in načina uporabe.

Podatki o ugotovljenih vplivih plana in njihova presoja:

- opredelitev ugotovljenih pomembnih vplivov plana, ki so lahko: neposredni, daljinski, kumulativni in sinergijski, kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni, trajni in začasni;
- presoja ugotovljenih vplivov glede na okoljske cilje plana;
- ugotovitve v primeru preveritve možnih alternativ, navedba preverjenih alternativ in razlogi za izbor predlagane alternative;
- razlago o možnostih omilitve bistvenih ali uničujočih vplivov plana z navedbo ustreznih omilitvenih ukrepov in razlogi za konkreten izbor omilitvenega ukrepa;
- določitev časovnega okvirja izvedbe omilitvenih ukrepov, navedba nosilcev njihove izvedbe in način spremljanja uspešnosti izvedenih omilitvenih ukrepov.

Predvideni načini spremljanja stanja okolja v času izvedbe plana

Navedba o izdelovalcih in morebitnih podizvajalcih okoljskega poročila

Ločen prikaz ugotovitev okoljskega poročila, ki se nanašajo na varovana območja

Poljuden povzetek ugotovitev okoljskega poročila z obrazložitvijo

V primeru vpliva plana na varovano območje, je ločen sestavni del tudi presoja sprejemljivosti vplivov izvedbe plana na varovana območja v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, priloga 1).

2.8.3 Revizija okoljskega poročila

Revizija okoljskega poročila je določena v 42. členu ZVO-1. Njena vsebina pa je natančno zapisana v 16. členu pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja.

Revizija okoljskega poročila mora vsebovati oceno kakovosti, ustreznosti in popolnosti okoljskega poročila, glede na zahteve 15. člena pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, ki določa vsebino okoljskega poročila.

Ocena mora temeljiti na naslednjih ugotovitvah (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 16. člen):

- da so bili ugotovljeni vplivi plana in njihovi učinki v okoljskem poročilu preverjene in ovrednotene alternativne rešitve za doseganje ciljev plana;
- da so bili v okoljskem poročilu ugotovljeni vsi pričakovani vplivi plana na varovana območja, vključno s kumulativnimi vplivi, v skladu z določbami;
- da so bili v planu uporabljeni omilitveni ukrepi v okoljskem poročilu ovrednoteni v skladu z določbami;
- da so bili ob pripravi plana in okoljskega poročila uporabljeni podatki o varovanih območjih, v skladu z določbami.

2.8.4 Mnenje ministrstev in drugih organizacij o okoljskem poročilu in sprejemljivosti vplivov izvedbe plana na okolje

Pripravljaec posreduje ministrstvu plan skupaj z okoljskim poročilom in njegovo revizijo. Nato ministrstvo pošlje te dokumente ostalim ministrstvom in organizacijam, ki so kakor koli udeležene v ta proces varstva okolja, kulturne dediščine ali rabe naravnih dobrin. Vsa druga ministrstva in organizacije morajo v 21 dneh podati pisno mnenje ali je okoljsko poročilo dovolj dobro pripravljeno in ustreza vsem pogojem, ali pa je potrebno poročilo dopolniti z še bolj podrobnimi informacijami.

Ko ministrstvo prejme vsa pisna mnenja, mora najkasneje v roku 30-ih dni od prejema vseh dokumentov obvestiti pripravljavca plana, da je okoljsko poročilo ustrezno oziroma od njega zahteva, da v določenem času ustrezno dopolni manjkajoče okoljsko poročilo. Pripravljaec plana dopolnjeno okoljsko poročilo pošlje ministrstvu. Ta ga pošlje naprej ostalim ministrstvom in organizacijam, ki so zahtevale dopolnitev okoljskega poročila, da v 21 dneh od prejema dopoljenega okoljskega poročila pripravijo pisno mnenje o sprejemljivosti vplivov izvedbe plana na okolje. Ministrstvo preuči sprejemljivost vplivov izvedbe plana na okolje ter o tem pripravi pisno mnenje. Tega skupaj z mnenji ostalih ministrstev in organizacij pošlje pripravljavcu plana najkasneje v 45 dneh od prejema plana in okoljskega poročila. (ZVO-1, 42. člen).

2.9 SODELOVANJE JAVNOSTI

Ko je ministrstvo pregledalo okoljsko poročilo in ga označilo kot ustrezno mora pripravljavec plana okoljsko poročilo javno razgrniti in omogočiti javnosti seznanitev s planom in okoljskim poročilom ter njihov obravnavo v trajanju 30 dni. V času javne razgrnitve lahko javnost poda svoja mnenja in pripombe na plan in okoljsko poročilo.

Javna razgrnitev, obravnava plana in okoljskega poročila ter način dajanja mnenj in pripomb mora biti javno oznanjen z navedbo kraja in časa v enem od dnevnih časopisov, ki pokriva celotno območje države, v lokalnem časopisu ter na svetovnem spletu. V primeru, da je pripravljavec plana občina, mora biti javno naznanilo objavljeno v časopisu, ki pokriva območje občine. (ZVO-1, 43. člen).

2.10 ČEZMEJNI VPLIVI

V primeru, da bi neka izvedba plana kakorkoli vplivala na okolje druge države članice, mora ministrstvo skupaj z javnim naznanilom poslati plan državi članici ter jo pozvati, da se v določenem roku odloči, ali bo sodelovala v postopku celovite presoje vplivov izvedbe plana na okolje. Če država članica oziroma njen pristojni organ za okolje sam zahteva te podatke, ji mora ministrstvo prav tako poslati plan, okoljsko poročilo in njegovo revizijo.

Ob želji države članice, da sodeluje pri pripravi oziroma sprejemanju plana, ta obvesti ministrstvo, da želi sodelovati v postopku celovite presoje vplivov plana na okolje. Tako se pristojni ministrstvi za okolje obeh držav dogovorita o rokih, v katerih bo morala država članica posredovati mnenja in pripombe na izvedbo plana. Prav tako se dogovorita tudi o drugih oblikah posvetovanja, o zmanjšanju ali odpravi čezmejnih vplivov plana na okolje.

Ministrstvo obvesti pripravljavca plana o skupnih dogovorih držav članic in določi rok za sodelovanje javnosti. Ob prejetju mnenj in pripomb države članice, ministrstvo v roku 15 dni od njenega prejema, pošlje dokumente pripravljavcu plana. (ZVO-1, 44. člen).

2.10.1 Vpliv iz druge države članice

Postopek je popolnoma enak, če slovensko ministrstvo prejme plan in okoljsko poročilo od druge države članice. Če oceni, da lahko izvedba plana druge države članice pomembneje vpliva na okolje v Republiki Sloveniji, ji v roku, ki so ga določili, sporoči, ali želi sodelovati v postopku presoje vplivov plana na okolje.

Če o izvedbi plana ministrstvo s strani države članice ni bilo obveščeno, lahko prav tako zahteva od njenega pristojnega organa plan in okoljsko poročilo. Po prejetju plana in okoljskega poročila ministrstvo sporoči, ali želi sodelovati v postopku presoje vplivov izvedbe plana na okolje.

Ob odločitvi sodelovanja v postopku presoje vplivov izvedbe plana na okolje v drugi državi članici, mora ministrstvo pridobiti mnenje ostalih ministrstev in organizacij ter zagotoviti sodelovanje javnosti skladno z določbami 43. člena ZVO-1. Ob pridobitvi mnenj ostalih ministrstev in organizacij pripravi mnenje plana in okoljskega poročila države članice ter ga skupaj s pripombami javnosti v določenem roku pošlje pristojnemu organu države članice. Ministrstvo in pristojni organ države članice se lahko dogovorita o zmanjševanju in odpravi možnih škodljivih vplivov izvedbe plana na okolje v Republiki Sloveniji. (ZVO-1, 45. člen).

2.11 PRESOJA SPREJEMLJIVOSTI PLANA

Na podlagi izhodišč za pripravo okoljskega poročila se vpliv izvedbe plana na okolje in njegove dele ter vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva

človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan ob upoštevanju omilitvenih ukrepov ocenjuje v dveh fazah:

- v prvi fazi se ugotovi posledice izvedbe plana na vsa izbrana merila vrednotenja,
- v drugi fazi se ocenita vpliv in pomembnost ugotovljenih posledic izvedbe plana na uresničevanje okoljskih ciljev plana.

Pri ugotavljanju vplivov plana in njihovem vrednotenju se lahko uporabijo zlasti (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 7. člen):

- obstoječi, javno dostopni podatki o stanju na področjih varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ohranjanja narave, varstva in rabe naravnih virov, varstva človekovega zdravja in varstva kulturne dediščine;
- podatki o stanju na področjih iz prejšnje alineje, pridobljeni zaradi potreb celovite presoje s terenskimi ogledi, popisi in na druge ustrezne načine;
- ocene učinkov planov na podlagi predložene dokumentacije, pisnih virov, ki so na razpolago, oziroma pridobljeni z ustreznimi načini iz prejšnje alineje;
- kvantitativni modeli napovedi;
- vprašalniki, preglednice, matrike, analize vzorcev, modeliranje, analiza gibanj, prekrivanja;
- podatki in ocene iz primerljivih primerov že izvedenih celovitih presoj ali presoj vplivov na okolje ali iz drugih strokovnih gradiv, ki vsebujejo podatke in ocene, primerne za celovito presojo (npr. študija ranljivosti prostora);
- strokovna mnenja in ocene;
- geografski informacijski sistem (GIS).

2.11.1 Ugotavljanje vplivov izvedbe plana na okolje

Izvedba plana ima lahko različne vplive na okolje, in sicer neposredne, daljinske, kumulativne in sinergijske (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 20. člen):

- Neposredni vpliv se ugotavlja, če se s planom načrtuje poseg v okolje, ki na območju plana neposredno vpliva na izbrana merila vrednotenja. Ugotovljeno območje neposrednega vpliva izhaja iz ugotovitev na terenu, podrobnejših podatkov o izvedbi posega v okolje in iz drugih dejanskih okoliščin.
- Daljinski vpliv se ugotavlja, če se s planom načrtuje poseg v okolje z vplivi, ki so posledica izvedbe plana in se zgodijo oddaljeno od posega v okolje.
- Kumulativni vpliv se ugotavlja, če se s planom načrtuje poseg v okolje, ki zanemarljivo vpliva na izbrana merila vrednotenja, ima pa skupaj z obstoječimi posegi v okolje ali s posegi, ki so načrtovani ali se izvajajo na podlagi drugih planov, velik vpliv na izbrana merila vrednotenja, ali kadar ima več posameznih za okolje zanemarljivih vplivov istega posega ali več posegov istega plana vpliv, katerega učinki na izbrana merila vrednotenja niso zanemarljivi.
- Sinergijski vpliv se ugotavlja, če se s planom načrtuje poseg v okolje z vplivi, ki so v celoti večji od vsote posameznih vplivov.

8. člen Uredbe o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje pa za primer, ko ob pripravi plana, s katerim se načrtuje namenska raba prostora, raba naravnih virov ali opravljanje dejavnosti še niso znani posegi v okolje, določa, da se vplivi plana ugotavljajo glede na predvideno namensko rabo, predvideno rabo naravnih virov ali predvideno opravljanje dejavnosti.

2.11.2 Vrednotenje posledic izvedbe plana

Vplivi izvedbe plana se vrednotijo na podlagi posledic plana na okoljske cilje plana z uporabo meril vrednotenja. Pri neposrednih, daljinskih in kumulativnih vplivih se ocenjujejo obseg sprememb po posameznih kazalcih stanja okolja in njihova pomembnost, stopnja upoštevanja varstvenih ciljev. Uporabijo se tudi druga merila vrednotenja glede na:

- zdravje ljudi;
- varstvo naravnih virov;
- varstvo naravnih vrednot;
- ohranjanje biotske raznovrstnosti, vključno z živalskimi in rastlinskimi vrstami;
- varstvo kulturne dediščine;
- značilnosti prebivalstva;
- stanje okolja ali stanje njegovih delov.

Sinergijski vpliv se ocenjuje na podlagi skupnih posledic neposrednih, daljinskih in kumulativnih vplivov plana (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 9. člen).

2.11.3 Ocena vplivov izvedbe plana na okoljske cilje plana

Ocena vplivov izvedbe plana na okoljske cilje plana je sestavljena iz podocen vsake od ugotovljenih posledic izvedbe plana na uresničevanje okoljskih ciljev plana.

Posledice izvedbe plana na okoljske cilje plana se vrednotijo glede na (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 10. člen):

- povzročitev bistvene zamude v prizadevanjih za doseganje okoljskih ciljev plana,
- bistveno prekinitev ohranjanja ali napredovanja dobrega stanja okolja in njegovih delov, določenega z okoljskimi cilji, oziroma varstva območij, na podlagi zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva naravnih virov, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine.

Vrednotenje vplivov plana na uresničevanje okoljskih ciljev plana se ugotavlja v velikostnih razredih (Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, 11. člen):

- razred A: ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv;
- razred B: vpliv je nebitven;
- razred C: vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov;
- razred D: vpliv je bistven;
- razred E: vpliv je uničujoč;
- razred X: ugotavljanje vpliva ni možno.

Če se podocene za katerokoli posledico plana uvrstijo v velikostni razred A, B ali C, so vplivi izvedbe plana za uresničevanje okoljskih ciljev plana sprejemljivi.

Če pa se podocene za katerokoli posledico plana uvrstijo v velikostni razred D ali E, vplivi izvedbe plana za uresničevanje okoljskih ciljev plana niso sprejemljivi.

2.11.4 Omilitveni ukrepi

Če so ugotovljeni bistveni ali uničujoči vplivi plana ali s planom načrtovanega posega v okolje, se preveri, ali se jih lahko z ustreznimi omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi v taki meri, da postanejo vplivi izvedbe plana za okolje sprejemljivi.

Preveritev omilitvenih ukrepov vključuje:

- oceno izvedljivosti načrtovanih omilitvenih ukrepov v planu.
- oceno vplivov omilitvenih ukrepov na bistvene ali uničujoče vplive plana ali s planom načrtovanega posega v okolje;
- utemeljitev ustreznosti in verjetnost uspešnosti izbranega omilitvenega ukrepa;
- navedbo ustreznih omilitvenih ukrepov.

Izvedljivost načrtovanih omilitvenih ukrepov se dokazuje z naslednjimi podatki (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 24. člen):

- navedbo načina spremljanja uspešnosti izvedenega omilitvenega ukrepa,
- časovno opredelitev izvedbe plana in omilitvenega ukrepa ter
- navedbo o tem, kdo bo poskrbel za izvedbo omilitvenega ukrepa in kako bo ta ukrep izveden.

2.11.5 Potrditev plana

»Pripravljavec plana mora v čim večji meri upoštevati pisna mnenja in pripombe, mnenja in pripombe države članice ter mnenja in pripombe javnosti. Plan mora ustrezno spremeniti ali dopolniti in ga poslati ministrstvu« (ZVO-1, 46. člen).

V roku 30-ih dneh od prejema plana ob upoštevanju mnenj ministrstev in organizacij, ministrstvo izda odločbo s katero potrdi sprejemljivosti plana, če je izvedba plana na okolje sprejemljiva, če ni sprejemljiva pa jo zavrne. Če gre za plan, ki se ga sprejema na njihovi podlagi pred njegovim sprejetjem, predpisana pridobitev soglasja ministra, se odločba, s katero je bilo presojeno, da so vplivi izvedbe plana na okolje sprejemljivi, šteje kot soglasje (ZVO-1, 46. člen).

V primeru plana, ki ga na področju prostorskega načrtovanja sprejema občina ali druga samoupravna lokalna skupnost, se odločba šteje kot obvezno predhodno soglasje k sklepu o potrditvi predloga plana po predpisih o prostorskem načrtovanju, ki ga izda ministrstvo, pristojno za urejanje prostora.

Če ministrstvo, pristojno za urejanje prostora, v predpisanem roku ne izda sklepa o potrditvi plana oziroma ga ne predloži v odločanje vladi po predpisih o načrtovanju prostora, se šteje predhodno soglasje za samostojno odločbo, v zvezi s pravnimi sredstvi pa se uporabljajo določbe petega odstavka 46. člena ZVO-1.

V sklepu o potrditvi plana se navedejo tudi omilitveni ukrepi, s katerimi se odpravljajo pričakovani bistveni ali uničujoči vplivi plana. Navedejo se tudi merila in pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se plan lahko izvede, ter načini spremljanja izvajanja plana (ZVO-1, 46. člen).

2.11.6 Pritožba

»Če je pripravljavec plana državni organ, odloči o pritožbi zoper odločbo vlada.

Če pa je pripravljavec plana pristojni organ občine, pritožba proti odločbi ni dovoljena, mogoče pa je začeti upravni spor.« (ZVO-1, 46. člen).

2.11.7 Odločba o prevladi druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave

V postopku prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave v primeru planov, ki ga določa zakon, ki ureja področje ohranjanja narave, se na podlagi ugotovitve, da se plan nanaša na uresničevanja javne koristi, določene z zakonom, presodi o (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 29. člen):

- obstoju alternativnih rešitev doseganja ciljev plana, brez škodljivih vplivov na varovana območja in
- obstoju in opredelitvi ustreznih izravnalnih ukrepov, če je ugotovljeno, da alternativnih rešitev ni.

Če je na varovanem območju habitatni tip, se v skladu s predpisi Evropske Unije lahko javna korist, ki prevlada nad javno koristjo ohranjanja narave, nanaša samo na varstvo zdravja, življenja človeka, javno varnost, če ima koristne posledice bistvenega pomena za okolje, ali če se nanaša na druge nujne razloge prevladovanja javne koristi. Takšna odločitev se sprejme ob posvetovanju s pristojnimi organi Evropske unije. Torej, če prevlada druga javna korist nad javno koristjo ohranjanja narave, vsebuje odločitev tudi določitev nujnih izravnalnih ukrepov. Ti ukrepi morajo zagotoviti celovitost oziroma povezanost varovanih območij (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 30. člen).

Presoja ustreznosti in izvedljivosti izravnalnih ukrepov vsebuje ugotovitve, ali bodo načrtovani izravnalni ukrepi učinkovito nadomestili s planom povzročeno škodo na varovanem območju. Presoja načrtovanih izravnalnih ukrepov se oceni v skladu s Prilogo 9. Ta priloga je sestavni del pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja.

Izravnalni ukrepi (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, 34. člen):

- obravnavajo prizadete habitatne tipe ali vrste v primerljivem sorazmerju;
- so umeščeni v isto biogeografsko regijo v isti državi članici Evropske unije;
- so kar najbližje območju habitatnega tipa ali habitata vrste, ki ga bo prizadel plan ali s planom načrtovan poseg v naravo;
- zagotavljajo funkcije primerljive tistim, ki so utemeljile merila za izbiro prvotnega območja za varovano območje;
- imejo jasno opredeljene cilje izvajanja in upravljanja, tako da izravnalni ukrepi lahko ohranijo in izboljšajo doseganje varstvenih ciljev varovanih območij in njihovo celovitost ter povezanost.

Če vzpostavitev nadomestnega območja, ni izvedljiva, se lahko uporabi izravnalni ukrep vzpostavitve drugega območja, pomembnega za ohranjanje biotske raznovrstnosti ali varstvo naravnih vrednot z drugimi naravovarstvenimi značilnostmi.

2.11.8 Obvestilo o sprejetem planu

Pripravljaec plana mora o njegovem sprejemu obvestiti pristojna ministrstva in organizacije, državo članico ter javnost. Obvestilo vsebuje (ZVO-1, 47. člen):

- opis vključenosti okoljevarstvenih zahtev v plan,
- upoštevanje mnenj in pripomb iz postopka celovite presoje vplivov izvedbe plana na okolje,

- razloge za sprejete odločitve glede na možne alternative in
- opis načina spremljanja vplivov na okolje pri izvajanju plana.

2.11.90premljanje izvajanja plana

»Če ministrstvo na podlagi spremljanja stanja okolja ali na drug način, predviden v okoljskem poročilu, ugotovi, da je zaradi izvajanja plana prišlo do nepredvidenih škodljivih vplivov na okolje, mora o tem obvestiti pripravljavca plana in v skladu s svojimi pristojnostmi zagotoviti njihovo zmanjšanje ali odpravo.« (ZVO-1, 48. člen).

3 PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

3.1 DEFINICIJA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) določa, da se »v postopku presoje vplivov na okolje, opiše in oceni dolgoročne, kratkoročne, posredne ali neposredne vplive nameravanega posega na človeka, tla, vodo, zrak, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote, podnebje in krajini, pa tudi na človekovo nepremično premoženje in kulturno dediščino, ter njihova medsebojna razmerja« (ZVO-1, 51. člen).

Dr. Janez Čebulj pravi: »namen presoje vplivov na okolje je ugotoviti, kakšne neposredne in posredne učinke bo imel posamezen nameravan poseg v okolje, če bo izveden v predlagani obliki in na predlagan način. Zato se presoja vključuje v postopek dovoljevanja izvedbe nameravanega posega v okolje.« (Čebulj, 1994, str. 309)

Po Evropski direktivi o presoji vplivov na okolje je presoja vplivov na okolje odločitev o dopustnosti določenega projekta, ki se izvede s predhodno pripravljenim, sistematičnim in formaliziranim postopkom. V okviru tega postopka se oceni, kakšne posledice za okolje ima določena namera, in pomen teh posledic pri odločanju o izvedbi te namere.

Po večinskem razumevanju izraza »presoja vplivov na okolje« v literaturi in upravni praksi je to torej sistematični instrument za pripravo na odločitev. Obsega materialne ukrepe in plane (vključno z njihovimi variantami) za izognitev v postopku ugotovljenih vplivov projekta na okolje. Pogoj je dovolj zgoden postopek ob udeležbi javnosti. Presoja vplivov na okolje analizira in v integriranem postopku oceni vpliv na naravno okolje ob upoštevanju človeka, tal vode, zraka, klime in krajine ter njihove medsebojne povezave v smislu aktivnega izvajanja varstva okolja.

3.2 ZGODOVINA IN ZAČETKI PRESOJ VPLIVOV NA OKOLJE

Domovina presoje vplivov na okolje so ZDA, nastanek presoje vplivov na okolje pa povezujejo z gibanjem za varstvo okolja, tako imenovani »environmentalizmom«. Gibanje se je v 60-ih letih prejšnjega stoletja uveljavilo kot pomembno gibanje v ZDA in evropskih državah in zajelo tako strokovno kot laično javnost. Naraščajoča zavest o omejenosti naravnih virov in daljnosežnih posledicah »razvoja za vsako ceno« ter odkritjem ekoloških katastrof tedanjega časa, je dosegla stopnjo, na kateri je bilo preoblikovanje zakonodaje neizogibno.

Leta 1970 so ZDA sprejele Zakon o politiki varstva okolja (National Environmental Policy Act) - v nadaljevanju NEPA (NEPA, 42 U.S.C. 4321 and 4311-4335). V preambuli piše, da ta zakon razglasi nacionalno politiko, ki bo spodbujala produktivno in prijetno harmonijo med človekom in njegovim okoljem. Spodbujala bo tudi prizadevanja, ki bodo preprečila ali odpravila škodo za okolje in biosfero, spodbujala bo zdravje ter dobro počutje ljudi, izboljšala naj bi razumevanje ekoloških sistemov in naravnih virov ki so pomembni za državo (Wikipedia, 2011).

V Evropski uniji so začeli uvajati presoje dobro desetletje pozneje kot ZDA. Leta 1985 je na pobudo nekaterih držav članic in predvsem zaradi pritiska številnih političnih in družbenih sil Evropska unija sprejela Direktivo o presoji vplivov na okolje – Council

Directive 85/337/EEC on the Assessment of the Effects of certain Public and Private Projects on the Environment (v nadaljnjem Direktiva EU), ki države članice zavezuje k prilagoditvi svoje zakonodaje.

Postopek presoje vplivov na okolje je bil v naš pravni sistem uveden z zakonom o varstvu okolja leta 1993. Vendar pa ne moremo reči, da se pred tem letom presoja vplivov na okolje ni opravljala. Do uveljavitve zakona o varstvu okolja so se vplivi na okolje predvsem ocenjevali, in sicer v postopkih izdaje dovoljenj samo za posege v prostor (graditev objektov in naprav, izkoriščanje rudnin, vodnogospodarska ureditev, melioracija zemljišč, odkopavanje in nasipavanje zemljišč, urejanje javnih zelenic in drevoredov, odstranitev obstoječih objektov, naprav in podobno).

Za pripravo čim bolj strokovnih ocen vplivov na okolje je bila leta 1974 pri Inštitutu Jožef Stefan ustanovljena posebna skupina strokovnjakov in raziskovalcev, imenovana SEPO (skupina za evaluacijo posegov v okolje). Poleg omenjene skupine so se s pripravo ocen vplivov načrtovanih dejavnosti na okolje, predvsem zaradi jasnejše predstavitve predlaganih posegov širitve javnosti ali celo zaradi zahtev javnosti same, ukvarjale tudi številne druge inštitucije (Biotehniška fakulteta v Ljubljani, Zavod RS za varstvo narave in kulturne dediščine, Zavod za zdravstveno varstvo iz Maribora idr.). Vsebina teh ocen vplivov na okolje ni bila pravno definirana. Izhajala je iz praktičnih izkušenj, odvisna od vsakokratnih razmer in ocenjevalcev, velikokrat pa tudi od finančne moči investitorja.

Do danes se je v praksi razvilo mnogo različnih sistemov za obravnavanje vplivov na okolje. Vsi izhajajo iz predpostavke, da je na osnovi obstoječega znanja o posameznih delih okolja in na osnovi raziskav v okolje s strokovnimi opravili možno napovedovati obseg bodočih vplivov na okolje. Tri desetletja izvajanja teh presoj so prinesla tudi dovolj izkušenj, na podlagi katerih države svoje sisteme spreminjajo, dopolnjujejo in izboljšujejo.

3.3 UVEDBA POSTOPKA ZA PRESOJO VPLIVOV NA OKOLJE PO ZAKONU O VARSTVU OKOLJA

V naš pravni sistem je postopek za presojo vplivov na okolje formalno uvedel že prvi Zakon o varstvu okolja (ZVO), ko je v 55. členu določil obveznost presoje vplivov na okolje. Obvezna je pri tistih nameravanih posegih, za katere je predpisano dovoljenje in ki bi lahko občutneje vplivali na okolje.

Pri presoji vplivov na okolje se v skladu z načelom preventive ugotavlja skladnost z okoljskimi značilnostmi lokacije ter sprejemljivost posameznih nameravanih posegov v okolje glede na njihove dolgoročne, kratkoročne, posredne in neposredne posledice za okolje, z vidika najmanjše možne spremembe naravnih razmer v okolju oziroma z vidika največjih možnih zahtevanih vrednosti varstva okolja. Postopek temelji na načelih Deklaracije o okolju in razvoju, sprejete v Rio de Janeiru junija 1992, ki zahtevajo vključitev presoje v državno zakonodajo, poleg tega pa tudi vključitev prizadete javnosti pri odločanju. Upoštevane so tudi zahteve Direktive EU, zlasti glede vprašanj, ki se nanašajo na obveznost presoje, vsebino poročila o vplivih na okolje, o sodelovanju drugih oblastnih organov, o javni obravnavi in javnem zaslišanju ter o obveščanju sosednjih držav.

Presojo vplivov na okolje je treba opraviti pred izvedbo posega v okolje. To je razvidno iz 40. člena sedaj veljavnega ZVO-1, ki po eni strani določa, da se presoja opravi pri nameravanih posegih, torej pri posegih, ki se šele nameravajo izvesti, po drugi strani pa v

navedbi, da je podlaga za presojo poročilo o vplivih na okolje, ki je sestavni del projekta za pridobitev dovoljenja za poseg v okolje.

3.4 VRSTE POSEGOV V OKOLJE, ZA KATERE SE OPRAVI PRESOJA VPLIVOV NA OKOLJE

Posegi v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, so določeni z Uredbo o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje. Navedena uredba upošteva merila, določena v 40. členu zakona o varstvu okolja, poleg teh pa tudi usmeritve Direktive EU.

Nosilec posega v okolje, za katerega Uredba predpisuje postopek presoje vplivov na okolje, lahko pred začetkom postopka od ministrstva zahteva predhodno informacijo o obsegu in vsebini poročila o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje. V ta namen mora nosilec predložiti idejno zasnovo nameravanega posega po predpisih o graditvi objektov, če gre za gradnjo, ali podatke o njegovi namembnosti in bistvenih značilnostih, če ne gre za gradnjo. (ZVO-1, 52. člen).

Ministrstvo predloženo dokumentacijo pošlje ministrstvom in drugim organizacijam, ki so glede na nameravani poseg pristojne za posamezne zadeve varstva okolja ali varstvo ali rabo naravnih dobrin ali varstvo kulturne dediščine ali varstvo zdravja ljudi, da se izrečejo o tem, katere podatke naj vsebuje poročilo o vplivih na okolje, da bodo lahko dale mnenje o vplivih nameravanega posega na okolje s stališča svoje pristojnosti. To morajo storiti v 15 dneh, sicer se šteje, da nimajo predlogov za podatke, ki naj jih vsebuje poročilo o vplivih na okolje (ZVO-1, 52. člen).

Ministrstvo ob upoštevanju predlogov ministrstev in organizacij ter po posvetovanju z nosilcem posega pripravi pisno predhodno informacijo o obsegu in vsebini poročila o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje in jo posreduje nosilcu posega v 30-ih oz. 60-ih dneh od prejema njegove zahteve. Vendar lahko ministrstvo kljub temu v postopku presoje vplivov na okolje od nosilca posega zahteva dodatne podatke o nameravane posegu in njegovih vplivih na okolje (ZVO-1, 52. člen).

3.4.1 Vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje vedno obvezna

V 3. členu Uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, so navedeni posegi, ki morajo biti ne glede na obseg v vsakem primeru deležni presoje vplivov na okolje. V to skupino spadajo tisti posegi v okolje, za katere se je v dosedanjem razvoju pokazalo, da so njihovi pričakovani vplivi takšni, da zahtevajo kompleksno analizo o vplivih na okolje. Ti so (Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, 3. člen):

- pridobivanje in predelava rudnin, ki vsebujejo jedrske snovi;
- predelava in obogatitev jedrskih surovin ali izdelava jedrskega goriva za jedrske reaktorje v kritični ali podkritični sestavi, raziskovalne reaktorje, jedrske elektrarne in toplotarne, objekti za začasno skladiščenje, predelavo in trajno odlaganje jedrskega goriva ali visoko radioaktivnih odpadkov;
- začasno skladiščenje, predelava, sežiganje ali končno odlaganje nizko ali srednje radioaktivnih odpadkov, vključno z odlagališči z rudarsko ali industrijsko jalovino pri pridobivanju jedrskih surovin;
- taljenje, izluževanje ali drugačno predelovanje ter sintranje rud;

- izdelava koksa;
- razvoj ležišča in pridobivanje nafte ali zemeljskega plina;
- plinarne, pridobivanje in predelava naftnih derivatov, razne proizvodnje zgolj mazivnih olj;
- avtoceste in hitre ceste;
- gozdne ceste na območju, ki je s predpisi razglašeno za varovalni gozd ali za gozd s posebnim namenom zaradi ekoloških funkcij ali funkcij varovanja naravne ali kulturne dediščine ali varovanja drugih vrednot okolja;
- hitre železniške proge;
- letališča, letališke steze in objekti za vzdrževanje letal in helikopterska vzletišča;
- pristaniške naprave za plovbo v javnem prometu, industrijska pristanišča z napravami za natovarjanje in raztovarjanje blaga;
- proizvodnja, predelava ali vnovično pridobivanje eksploziva in streliva;
- strelišča za lovsko, športno in vojaško orožje nad 7,62 mm;
- poligon za uničevanje neeksplozivnih ubojnih sredstev;
- industrijska proizvodnja snovi s kemičnimi postopki v napravi, ki je v tehnološkem procesu povezana vsaj še z eno tovrstno napravo;
- biotehnološka proizvodnja snovi v reaktorjih z genetsko manipuliranimi mikroorganizmi;
- proizvodnja lesovine in celuloze s sulfatnim postopkom;
- usnjarne;
- obdelava in sežiganje nevarnih odpadkov ter končno odlaganje preostankov obdelave nevarnih odpadkov;
- kafilerije;
- ladjedelnice;
- namakanje kmetijskih zemljišč, če gre za velike namakalne sisteme, ki so namenjeni večjemu številu uporabnikov za skupno rabo po namakalnem urniku;
- objekti in naprave za avtomobilistična in motociklistična tekmovanja ali preizkušnje.

3.4.2 Vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, kadar dosega ali presegajo določen obseg posega

Uredba v 4. členu določa primere, ko je presoja vplivov na okolje obvezna le, če naštetih posegi presegajo določen obseg. Tu govorimo o pogojni presoji. Lastnosti posega se določajo glede na površino, volumen, zmogljivost, moč in emisijske standarde. Posegi so naštetih po posameznih panogah (Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, 4. člen):

- področje kmetijstva, gozdarstva in ribogojstva (npr. preoblikovanje morfologije tal kmetijskih zemljišč na geografsko zaokroženem območju s površino več kakor 10 ha ali s površino več kakor 5 ha na varovanih območjih v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo narave ali varstvo voda);
- področje upravljanja z vodami (npr. nasip ali utrditev morske obale v dolžini 500 m ali več);
- področje energetike in pridobivanja mineralnih surovin (npr. rudnik energetskih, kovinskih in nekovinskih rudnin in kamnin, pri katerem se pričakuje posedanje površine ali ki na površju zavzema površino 10 ha ali več);
- področje prometa in zvez (npr. glavno cesto I. in II. reda in regionalno cesto I, II. in III. reda ter lokalno cesto, katere dolžina je več kakor 5 km na varovanih območjih v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo narave, kulturno dediščino ali varstvo voda);

- področje proizvodnje kemikalij, izdelkov s kemičnimi postopki in gum (npr. proizvodnja končnih farmacevtskih izdelkov ali peroksidov z zmogljivostjo 300 t letno ali več);
- področje proizvodnje hrane in pijač (npr. proizvodnja žganih pijač, vina, piva ali slada s proizvodno zmogljivostjo 2000 hl letno ali več);
- področje predelave in proizvodnje kovin (npr. livarna za ulivanje kovin z zmogljivostjo več kakor 20 t na dan);
- področje proizvodnje mineralnih surovin (npr. proizvodnjo stekla ali steklenih vlaken s talilno zmogljivostjo več kakor 20 t na dan);
- področje proizvodnje tekstila, usnja, lesa in papirja (npr. proizvodnjo celuloze z zmogljivostjo več kakor 20 t na dan);
- področje infrastrukturnih ureditev (npr. parkirno hišo s 1000 ali več parkirnimi mesti);
- področje drugih proizvodnih in storitvenih dejavnosti (npr. odlagališče nenevarnih odpadkov);
- področje turizma in rekreacije (npr. žičnico ali smučarsko vlečnico v dolžini 1250 m ali več).

3.5 RAZLIKE MED SISTEMI PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Presoja vplivov na okolje je razširjena že po vsem svetu. Danes je v različnih oblikah v rabi skoraj v vseh državah sveta. Te različne vsebinske in postopkovne oblike so odvisne predvsem od tega, kako veliki so okoljski problemi posamezne države, od njenega družbenega in pravnega okvira. Ko se je presoja začela uporabljati v zahodni Evropi, se je bilo predvsem potrebno prilagoditi omejenim prostorskim možnostim, drugačnim sistemom urejanja prostora in drugačnemu stanju okolja v primerjavi z ZDA.

Tudi v Evropi je prišlo do zelo različnih razmer na področju uporabe presoj. Nekatere države imajo presoje predpisane s posebno zakonodajo, v drugih so v rabi le neobvezujoča navodila za presojo vplivov na okolje. Včasih se presoja vplivov na okolje pripravlja s pomočjo »ad hoc« strokovnih mnenj, drugič so osnova za presoje vnaprej določena navodila. Ponekod se presoje izdelujejo samo s strani državnih služb, drugje jih izdelujejo zasebne strokovne ustanove. Tudi glede na vrsto posegov, za katere se izdelujejo presoje, so si posamezne države različne.

Sistemi presoje vplivov na okolje se med seboj razlikujejo tudi v tem, na kakšen način določijo posege, za katere je potrebno izvesti presojo. Posegi so lahko določeni z definicijo. Ameriški NEPA določa, da je presoja vplivov na okolje obvezna za vse večje državne posege, ki bi lahko imeli pomembnejše vplive na kvaliteto človekovega okolja. Lahko pa so le primeroma naštet – primer: Direktiva EU, Slovenija. V izogib mnogim težavam o morebitni napačni interpretaciji definicije večina držav uporablja naštevanje.

Naslednja razlika v sistemih presoje vplivov na okolje je v naravi posegov, za katere se zahteva presoja. Nekatere države predpisujejo obvezno presojo samo za državne posege (ZDA), druge samo za zasebne, nekatere pa zahtevajo presojo tako za zasebne kot za državne posege. Med slednje sodi tudi Slovenija.

Tudi glede sodelovanja javnosti v postopku so med sistemi opazne razlike. Medtem ko je sodelovanje javnosti po Direktivi EU bolj redko in zelo formalno, pa postopek po določilih ameriškega NEPA poteka pod budnim očesom javnosti. Sodelovanje javnosti je v ZDA bolj

pogosto, predvsem pa manj formalno. Poteka v obliki raznovrstnih sestankov, delavnic, predstavitev, javnih zaslišanj, svetovanj, intervjujev in podobno (Wikipedia, 2011).

3.6 KONCEPT PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

3.6.1 Določitev obveznosti presoje vplivov na okolje

Določitev obveznosti presoje vplivov na okolje zoži uporabo presoje vplivov na okolje na tiste projekte, ki imajo lahko pomembne vplive na okolje. Razpon projektov, za katere bi lahko izdelali presojo vplivov na okolje, je zelo širok, vendar vsi projekti na okolje ne vplivajo negativno oziroma so njihovi vplivi zanemarljivi. Za takšne projekte presoja vplivov v večini primerov ni potrebna. Postopek določitve obveznosti presoje vplivov na okolje je deloma pogojen z določili okoljevarstvene zakonodaje v določeni državi.

3.6.2 Določanje obsega poročila

Z določanjem obsega poročila se že v začetni fazi presoje vplivov na okolje določi, kateri problemi, vplivi in alternative so ključnega pomena v konkretnem primeru. Gre za izbiro ključnih vplivov in alternativ, ki jih bo presoja upoštevala izmed vseh možnih. Tu se oblikujejo tri skupine vplivov:

- potencialno pomembni vplivi,
- vplivi, ki niso zadosti znani,
- nepomembni vplivi.

Z nadaljnjo študijo se nepomembne vplive izloči. Vplive, katerih pomen ni povsem jasen, pa se doda skupini potencialno pomembnih vplivov. Končni rezultat je seznam ključnih vplivov in problemov, razlaga, zakaj so drugi vplivi nepomembni, in definirana časovna in prostorska omejitev meritve vpliva za vsak pomemben vpliv.

3.6.3 Pregled alternativ

Pregled alternativ pomaga ugotoviti, ali je predlagatelj projekta upošteval vse izvedljive pristope, vključno z alternativnimi projektnimi lokacijami, merili in razporeditvami objektov, procesi, obratovalnimi pogoji in alternativo "brez projekta". Zaradi številnih interesov različnih skupin je zelo malo verjetno, da bo katera koli izmed alternativ enako sprejemljiva za vse prizadete. Presoja vplivov na okolje mora preučiti razumno število realističnih alternativ in oblikovati rezultate na način, ki je primeren za javno razpravo in kasneje za odločanje.

3.6.4 Opis projekta/razvojne dejavnosti

Razumevanje projekta oz. razvojne dejavnosti je bistvenega pomena pri napovedovanju vplivov določenega projekta na okolje. Osnovne informacije, s katerimi opišemo projekt, so:

- Argumentacija projekta, ki pojasni potrebo po projektu in razloge za izbiro določenega tipa, lokacije, velikosti projekta.
- Opis faz projekta in njihovega trajanja lahko vsebuje le gradbeno in obratovalne faze, včasih pa tudi faze širjenja, zapiranja in sanacije.
- Lokacija in fizična podoba projekta sta prikazani v različnih merilih. Na karti majhnega merila je prikazana lokacija projekta glede na druge rabe in administrativne meje. Podrobnejša karta prikaže razporeditev projektnih enot na

lokaciji – proizvodnih objektov, skladišč, transportnih povezav, itd. Navedeni in prikazani morajo biti sestavni deli projekta, ki se nahajajo na drugih lokacijah. Če se podoba projekta v različnih fazah obratovanja pomembno spreminja, mora biti prikazano in opisano sosledje teh faz. Tridimenzionalni prikazi projekta med obratovanjem, kot so perspektive, fotomontaže in makete, olajšajo razumevanje nekaterih vplivov na okolje, npr. vizualnih vplivov.

- Proces, ki so sestavni del projekta, so osnovni vir vseh vplivov na okolje. Glede na naravo procesov delimo projekte na industrijske, servisne in infrastrukturne. Številne med njimi lahko opišemo s pretokom vhodnih snovi skozi proces in njihovo transformacijo v končne produkte. Procese opišemo s fizičnimi in socialno-ekonomskimi dejavniki.
- Projekt mora biti prikazan tudi v kontekstu celotnega planiranja – na karti rabe prostora. Le tako so razvidni morebitni konflikti ali koristi s sosednjimi rabami.

3.6.5 Opis okolja

Opis okolja se nanaša na opis obstoječega stanja okolja ali, v nekaterih primerih, opis prihodnjega stanja okolja brez projekta (spremembe zaradi naravnih dogodkov in človeških dejavnosti). Pomanjkljivost opisa obstoječega stanja okolja je, neupoštevanje časovne razsežnosti. Okolje se nenehno spreminja, zato sčasoma nastanejo spremembe tudi brez načrtovanega posega. Smiselno je, da posledice posega v določenem prihodnjem obdobju primerjamo s stanjem okolja, kakršno bi bilo v tem času, če poseg ne bi bil izveden.

Napovedi prihodnjega stanja okolja brez projekta, ki jih v presojah vplivov na okolje predvideva naravovarstvena zakonodaja v mnogih državah, so v osnovi precej tvegane. Spremembe, ki se v določenem časovnem obdobju zgodijo v okolju, so posledice spletov vplivov številnih dejavnosti in posegov, predvidenih ter nepredvidenih dogodkov in trendov. Napovedovanje prihodnjih stanj okolja na osnovi aktualnih »trendov« lahko pušča presojevalcem preveč prostora za prirejanje rezultatov presoje. Vplivi nekega posega so lahko ocenjeni kot zanemarljivi ali celo pozitivni, če predvidimo bodoče slabšanje obstoječega stanja. Isti poseg pa je lahko ocenjen tudi kot popolnoma nesprejemljiv, če naj bi se obstoječe stanje v prihodnosti močno izboljšalo.

Kakovost in zanesljivost podatkov, ki jih uporabljamo pri opisu okolja, lahko precej niha, delimo pa jih v tri skupine:

- "trdni" podatki so iz zanesljivih virov in so preverljivi, v krajših časovnih obdobjih se ne spreminjajo; npr. geološka podlaga, relief, itd.,
- "srednji" podatki so zanesljivi, vendar jih ne moremo popolnoma dokazati; npr. kakovost vode, stanje vegetacije, itd.,
- "mehki" podatki se tičejo mnenj ali socialnih vrednot in so odvisni od družbene klime.

Stopnjo zanesljivosti podatkov moramo pri izdelavi presoje uspešno upoštevati.

3.6.6 Identifikacija vplivov

Pri identifikaciji vplivov združimo značilnosti projekta in sestavine okolja z namenom, da določimo vse možne pomembne negativne in pozitivne vplive projekta. V ta namen so bile razvite številne metode: »ad hoc«, sezname, matrike, prekrivanje kart, faktorske analize, analize stroškov in koristi in simulacijski modeli.

3.6.7 NAPOVEDOVANJE VPLIVOV

Namen napovedovanja vplivov je določitev velikosti in drugih dimenzij sprememb v okolju zaradi projekta, v primerjavi s stanjem brez projekta. Te spremembe lahko opišemo in izrazimo v številu določene sestavine okolja, v dolžini trajanja vpliva, ali pa količinsko prikažemo v merskih enotah, npr. dolžinski, površinski, prostorninski obseg.

Pri posameznem vplivu ločimo dejansko spremembo sestavine okolja in pomensko oceno spremembe, ki je odvisna od družbenih razmer. Napovedovanje vplivov je osnova za oceno njihovega pomena.

3.6.8 Ocena pomena vplivov

Po napovedi vplivov projekta na okolje je potrebno oceniti njihov relativni pomen. Pomenska ocena vpliva je izpeljana iz velikosti in kakovosti spremembe, ki je odvisna od kakovosti sestavine pred in po posegu. Kakovost sestavine se ocenjuje po naslednjih merilih: redkost, ogroženost, enkratnost, tipičnost, dominantnost, privlačnost, urejenost, stabilnost, pestrost, naravna ohranjenost, produktivnost. Pomenska ocena je odvisna od velikosti in verjetnosti nastopanja vpliva, ranljivosti in vrednosti prizadetega okolja, vrednot presojevalca in od prevladujočega interesa v družbi. Pomenske ocene za nekatere vplive so opredeljene z zakonsko določenimi normativi, (hrup, onesnaženost zraka, vode) in režimom varovanja (območje kmetijskih zemljišč, varovalni gozdovi, vodozbirna območja). Ocene drugih vplivov pa so prepuščene sodbi presojevalca (vpliv na vidno okolje, potencial za naselitev, socialne razmere).

3.6.9 Zmanjševanje in odpravljanje vplivov

Blaženje vplivov pomeni ukrepe, s katerimi se izognemo, zmanjšamo ali popravimo pomembne negativne vplive in poudarimo pozitivne vplive projekta na okolje. Čeprav je blaženje negativnih vplivov logična posledica napovedi in ocene pomena vplivov, se ne omejuje le na en korak v postopku presoje vplivov. Ukrepi za zmanjšanje in odpravljanje vplivov se lahko izluščijo iz kateregakoli dela presoje vplivov na okolje, npr. iz določanja obsega presoje, študije okoljske osnove, primerjave alternativ, itd.

Varovalne ukrepe je potrebno planirati celostno, da so lahko resnično učinkoviti. Ločeno planiranje teh ukrepov lahko privede do njihove medsebojne konfliktnosti. Prav tako imajo varovalni ukrepi pozitiven vpliv na okolje samo v primeru, če se prilagajajo spremembam stanja v okolju, zato so učinkoviti samo v povezavi s stalnim nadzorom prizadetega okolja.

3.6.10 Sodelovanje javnosti

Javnost predstavlja splet različnih interesnih skupin, ki se v splošnem delijo na dve kategoriji: ljudje, ki bodo zaradi projekta neposredno prizadeti, in skupine prostovoljcev, ki se ukvarjajo z varovanjem določenega vidika okolje ali okolja kot celote. Ti dve kategoriji imata lahko zelo različne interese in se tudi sicer med sabo precej razlikujeta. Bližnji prebivalci so navadno slabše organizirani in manj podrobno seznanjeni z vrsto predlaganega projekta in njegovimi vplivi, kot skupine varuhov okolja, vendar jih projekt bolj zadeva.

Vloga javnosti je v procesu izdelave presoje vplivov na okolje zelo pomembna, ker zagotavlja poglobljenost, transparentnost in učinkovitost presoje. S sodelovanjem javnosti se pokaže celoten spekter različnih interesov in mnenj, ki jih je potrebno upoštevati.

Temeljni pogoj za učinkovito sodelovanje javnosti je ustrezna obveščenost o projektu, ki se doseže s tiskanjem in razširjanjem brošur, objavami v medijih, javnimi predstavitvami in podobno.

Investitorji dostikrat ne želijo sodelovanja javnosti, ker to lahko pomeni negativno publiciteto, povišanje stroškov, ali celo opustitev projekta. Vpliv javnosti na odločanje o projektih je v zadnjih letih močno narasel, zato je uspeh predloga zelo vprašljiv, če se javnost prvič sreča s projektom ali presojo šele na javni razgrnitvi. Izključevanje javnosti iz procesa planiranja navadno doseže ravno nasproten učinek od zelenega in to je, da poveča negativen odziv na projekt. Zgodnje vključevanje javnosti v proces planiranja omogoči cenejše prilagoditve projekta, prepreči pretirano negativen čustven odziv in v splošnem zmanjša stroške izdelave presoje in prilagoditev projekta ter skrajša čas, potreben za potrditev projekta.

3.6.11 Izdelava poročila o vplivih na okolje

Poročilo o vplivih na okolje običajno vsebuje opis problema, opis uporabljenih metod, opis projekta in njegovih alternativ, opis okolja, oceno vplivov na okolje, predlog izboljšav in nadzora ter netehničen povzetek. Povzetek je lahko sestavni del poročila ali pa samostojen dokument. Poročilu so dodane tudi grafične in tekstovne priloge, ki so v posebnem zvezku.

Vsebinsko gledano morata biti presoja vplivov na okolje in poročilo o presoji objektivna, poglobljena, pregledna, razumljiva, natančna, čim krajša, vendar morata kljub temu ustrezno predstaviti vse potrebne informacije, dobro napisana in slovnično pravilna. Na sprejem posamezne presoje vplivov na okolje v javnosti pa poleg vsebine vpliva tudi njena podoba.

Skrbno obdelana likovna podoba poročila, npr. tipografije črk in števil, barvne fotografije, vezava, obdelava naslovnice običajno naleti na dober sprejem v javnosti.

Na javnih predstavitvah se vtis dopolni še z ustno in vizualno predstavitevjo presoje. Slabe govorniške sposobnosti in pomanjkljiva pripravljenost razlagalca ter vizualno neustrezna predstavitev lahko izničijo še tako kvalitetno presojo, zato mora biti tudi ta del postopka pazljivo načrtovan.

3.6.12 Pregled poročila o presoji vplivov na okolje

S pregledom poročila o presoji vplivov na okolje pregledovalec:

- ugotovi, ali je poročilo popolno oz. ali je v skladu z zakonskimi določili;
- oceni resničnost in natančnost predstavljenih informacij in
- se v tolikšni meri seznanja s projektom, da lahko ugotovi, ali je potrebna še kakšna dodatna raziskava.

Pregled poročila se izvaja na več različnih stopnjah. Prvi je notranji pregled, ki ga opravi izdelovalec presoje preden poročilo dobi končno obliko za nadaljnjo oceno. Notranji pregled je bistvenega pomena, saj je od kvalitete poročila odvisno, ali izdelovalec lahko pridobi in obdrži licenco za izdelavo presoje vplivov na okolje. Ko so vse opažene nepravilnosti in pomanjkljivosti odpravljene, gre poročilo v presojo na pristojno ministrstvo, tu poročilo pregledajo in ocenijo. Če se ugotovijo neskladja ali pomanjkljivosti, se poročilo vrne izdelovalcu v dodelavo. Popravljen in dopolnjen poročilo se ponovno pregleda in, se do napake odpravljene, potrdi.

3.6.13 Odločanje

Osnovni namen presoje vplivov na okolje je ugotoviti, ali je projekt sprejemljiv za okolje in katera izmed njegovih alternativ najmanj negativno vpliva na okolje. Rezultat presoje je izbira najboljše alternative oz. priporočilo, da se projekt zaradi nesprejemljivih vplivov na okolje zavrne.

Pri potrditvi ali zavrnitvi nekega projekta gre vedno za politično odločitev. Rezultat presoje vplivov projekta na okolje je pomemben dejavnik, a vendar le eden izmed tistih, ki vplivajo na končno odločitev. Pri odločanju so namreč upoštevani tudi ekonomski in tehnični vidiki ter širši družbeni interes. Kombinacija negativne strokovne ocene projekta in javnega nasprotovanja ima dosti večji vpliv na končno politično odločitev, kot jo ima presoja vplivov na okolje sama po sebi.

V nekaterih primerih lahko negativen odziv javnosti na rezultate presoje celo izniči njen vpliv na končno odločitev. Težak ekonomski in socialni položaj lokalnih prebivalcev pogosto vpliva na željo po kakršnikoli obliki razvoja, ne glede na vplive na okolje, zato je njihov odnos do presoje v vsakem primeru odklonilen. Dejanske ali navidezne pomanjkljivosti presoje, kot so nepopolna obravnava, nejasnost, neobjektivnost in po vrh vsega še slaba predstavitev na javnih razpravah, v splošnem omajajo verodostojnost presoje v očeh javnosti.

3.6.14 Opazovanje po odločitvi

Opazovanje po odločitvi je sestavljeno iz merjenja in zapisovanja fizičnih, socialnih in ekonomskih spremenljivk, ki so povezane z vplivi razvojne dejavnosti. Iz sprememb sestavin okolja v času in prostoru ugotavljamo dejanske predvidene in nepredvidene vplive in preverjamo kakovost varovalnih ukrepov. S spremljanjem lahko izboljšamo upravljanje projekta – uporabljamo ga lahko kot sistem zgodnjega opozarjanja, ki nas opozori na škodljive trende in omogoča ukrepanje, še preden se vplivi razvijejo do polnega obsega (Viler Kovačič, 2005, str. 21).

Program opazovanja običajno vsebuje:

- povzetek pomembnih vplivov, opisanih v presoji vplivov na okolje;
- seznam predvidenih varovalnih ukrepov za vsak opisani vpliv;
- seznam zahtev opazovanja za vsak varovalni ukrep;
- navedbo osebe ali službe, odgovorne za opazovanje;
- časovni raspored opazovanja (intervali);
- navedba urada, odgovornega za preveritev skladnosti izvedenih ukrepov z načrti;
- seznam zahtev poročanja.

3.6.15 Revizija

Namen revizije presoje je ugotoviti stopnjo natančnosti napovedi vplivov in oceniti uspešnost ukrepov za zmanjševanje in preprečevanje vplivov. Revizijske ocene temeljijo na primerjavi rezultatov opazovanja z napovedjo sprememb. Revizija presoje skupaj z opazovanjem po odločitvi veliko prispeva k učenju o presoji vplivov na okolje. Zaradi njunega prispevka so nove presoje boljše, saj se izognejo določenim dokazanim napakam in povzemajo preverjene metode in ukrepe.

3.7 CILJ PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Odločitve v zvezi z uresničevanjem pobud, kot je na primer trajnostni razvoj, kjer po eni strani ohranjamo okolje kot naravni vir ter obenem omogočamo gospodarski razvoj, so pogosto čustvene, včasih brez pravega razloga odklonilne, v večini primerov pa spodbujene s političnimi cilji, pa čeprav je naloga ekspertov v okviru presoje omejena na obdelavo stvarnih informacij.

Cilj, ki se jasno postavlja pred koncept presoje vplivov na okolje, je zmanjševanje negotovosti napovedovanja vplivov ali kar zmanjševanje negotovosti celotne presoje. Kriterija, ki ju lahko pri tem uporabimo, sta analiza občutljivosti vpliva na modifikacijo posega ter način obvladovanja napovedi vplivov v primeru nezadostnih okoljskih podatkov. (glej www.mop.gov.si, 2011)

Raziskave presoj vplivov na okolje so pripeljale do treh sklepov v zvezi z obvladovanjem negotovosti:

- presoje so ocenjene kot relativno dokončna analiza vplivov brez neke jasne opredelitve negotovosti, kar v javnosti pušča vtis o "znanstveno ugotovljenih sklepih";
- presoje se v pretežni meri ukvarjajo s pričakovanimi vplivi, medtem ko so tveganja zaradi dogodkov z majhno verjetnostjo nezadostno obdelana;
- sklepi o sprejemljivosti posegov naj bi vključevali analizo občutljivosti vplivov na modifikacije posega.

3.8 TRENDI RAZVOJA PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Za način dela v prihodnje so pomembni tudi trendi razvoja presoje vplivov na okolje, ki jih lahko strnemo v naslednje točke:

- Razvoj presoj gre od neformalnih (implicitnih) postopkov k formalnim (eksplicitnim). Od presoj vplivov na okolje, ki izhajajo izključno iz značilnosti posega ter iz raznih oblik planiranja, ko posebno poročilo o vplivih na okolje praviloma ni izdelano, oblasti pa niso obvezne upoštevati izsledke presoje, se razmere vedno bolj premikajo proti formalnim presojam. Te vrste presoj so posebej predpisane v zakonodaji in imajo svoje mesto v upravnem postopku, zanje se izdelujejo poročila o vplivih na okolje, oblasti pa jih morajo vključiti v postopek odločanja.
- Vse večji pomen ima sodelovanje javnosti. Oblike sodelovanja so zelo različne od neformalnih shodov do formalnih javnih razprav in zbiranja pisnih pripomb. Vse bolj pogosto je tudi vključevanje zunanjih revizijskih skupin in neodvisnih strokovnjakov.
- Zaznati je premik od presoj, ki so izdelane izključno za posamezen objekt ali tehnologijo (projektne presoje), proti strateškim presojam (Zakon o varstvu okolja jih imenuje celovite presoje) vplivov na okolje. Razlog je predvsem v dosedanjem zanemarjanju kumulativnih vplivov in tudi v tem, da projektne presoje prepogosto pomenijo le "gašenje požara".

3.9 POROČILO O VPLIVIH NA OKOLJE

Podlaga za presojo o vplivih na okolje je poročilo o vplivih na okolje, ki je sestavni del projekta za pridobitev dovoljenja za poseg v okolje. To pomeni, da se v postopku presoje

vplivov na okolje ne ocenjuje skladnost posega s tehničnimi in drugimi predpisi, temveč predvsem vplivi oziroma posledice z vidika najmanjše možne spremembe naravnih razmer, izbire glede na alternativne možnosti in podobno.

Poročilo o vplivih na okolje je dokument, ki mora biti izdelan natančno, po določenih metodah, z določeno vsebino, skratka, v skladu z metodologijo, ki jo določa navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje (Ur. l. RS, št. 70/1996, 36/2009), (Viler Kovačič, 2000, str. 20).

Izdela se lahko v treh pojavnih oblikah (Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 2. člen):

- *Celovito poročilo* vsebuje analizo in oceno sprejemljivosti posega z vidika vseh dejanskih in možnih obremenitev okolja in glede vseh predvidljivih kratkoročnih ali dolgoročnih, neposrednih ali posrednih posledic za okolje kot celoto in za njegove posamezne sestavine.
- *Poročilo, ki vsebuje samo posamezne analize oz. delne elaborate* se izdelava za poseg, ki je s predpisom, ki določa vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, določen kot poseg, pri katerem za presojo zadošča tako poročilo. Vsebuje analizo in oceno sprejemljivosti posega z vidika tistih vrst obremenitev okolja in glede posledic za tiste sestavine okolja, za katere se na podlagi ustreznega predpisa določita obseg in vsebina tega poročila.
- *Poročilo, ki ima določen natančnejši obseg in vsebin, kot ga določa Navodilo*, saj lahko ministrstvo na pobudo nosilca posega ali izdelovalca poročila v sodelovanju z njima določi natančnejši obseg in vsebino poročila, kot ga določa Navodilo. Ministrstvo lahko določi, da se v poročilu opusti opis katere od značilnosti dejanskega stanja okolja ali katere od prostorskih ali tehničnih in tehnoloških značilnosti posega, če presodi, da glede na značilnosti in vrsto posega za ugotavljanje vplivov na okolje niso pomembne.

3.9.1 Poročilo o vplivih na okolje mora vsebovati:

- Opis obstoječega stanja okolja (vključno z obstoječimi obremenitvami), na katero lahko poseg vpliva, vsebuje podatke o (Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 5. člen):
  - osnovnih značilnostih lokacije posega (podatki o meteoroloških, hidroloških, geoloških, pedoloških in bioloških lastnostih lokacije, o vrsti zemljišča oz. o njegovi dejanski rabi, podatke iz zemljiškega katastra, o stanju in kakovosti naravnih dobrin, bližini naravnih vrednot ali drugih naravnih dobrin s statusom zavarovanega naravnega bogastva ali naravnega javnega dobra, poselitvi in bivalni kakovosti prostora, objektih kulturne dediščine, krajini in o glavnih dejavnostih na območju),
  - stanju ter obstoječi obremenjenosti okolja in njegovih sestavin pred posegom, vključno z rezultati meritev (količinski in kakovostni podatki o stanju in obremenjenosti voda, zraka in tal, rastlinstva in živalstva ter njihovih habitatov, ekosistemov, o obremenjenosti okolja z odpadki, s hrupom in sevanjem), (glej Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 3. člen).

Opis dejanskega stanja okolja se izdelava na podlagi javnih podatkov iz katastrov, zbirk in drugih baz podatkov, ki jih zbirajo in vodijo pristojni državni ali občinski organi ali organizacije z javnim pooblastilom ali druge pooblaščen organizacije. Če v zbirkah ni na razpolago podatkov, ki bi omogočali izdelavo opisa dejanskega stanja, ministrstvo v

sodelovanju z izdelovalcem poročila določi vrsto in obseg podatkov, ki jih mora zagotoviti izdelovalec poročila z zagotovitvijo meritev ali s posebno strokovno oceno.

- Opis značilnosti posega vsebuje zlasti podatke o (Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 7. člen):
  - namembnosti posega, o njegovi velikosti, obsegu ali zmogljivosti,
  - načinu uporabe ali obratovanja in predvidenem trajanju oz. obstoju posega,
  - o njegovih gradbenih in prostorskih, tehničnih in tehnoloških, okoljskih ter drugih značilnostih, ki so pomembne za določitev vplivov na okolje,.
- Opis predvidenih ukrepov za preprečitev, zmanjšanje in, če je to mogoče, odpravo pomembnejših škodljivih vplivov na okolje (ZVO-1, 54. člen).
  - Poročilo mora obravnavati vplive posega na okolje kot celoto in na vse njegove posamezne sestavine, ki jih je možno predvidevati glede na naravo posega in okoljske značilnosti lokacije. Navesti je treba tudi vplive, ki jih izdelovalec poročila ocenjuje kot nepomembne ali zanemarljive.
  - Obravnavati je treba pričakovane vplive posega v času pripravljanih del in gradnje, v času uporabe ali obratovanja ali trajanja posega, v času njegove odstranitve ali opustitve uporabe in po njej. Oceniti je treba potrebo po morebitnih posebnih ukrepih po prenehanju uporabe ali obratovanja.
  - Določiti in oceniti je treba tudi neposredne in posredne vplive na okolje, ki so posledica drugih posegov in aktivnosti, povezanih s posegom, ter oceniti možnosti za vzpostavitev novega ali nadomestitev prejšnjega stanja okolja po opustitvi ali odstranitvi posega, kadar je to predpisano.
  - Če iz opisa in ocene pričakovanih vplivov na okolje izhaja, da bi poseg lahko neposredno negativno vplival na okolje ali njegove sestavine ali povzročil obremenitev okolja na območjih sosednjih držav, mora biti to v poročilu posebej navedeno.
- Podatke, potrebne za ugotovitev in oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje, ugotovitev ali oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje in njihovo ovrednotenje.
- Pregled najpomembnejših alternativ, ki jih je nosilec posega proučil, z navedbo razlogov za izbrano rešitev, zlasti glede vplivov na okolje.
- Opredelitev območja, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, ki lahko vplivajo na zdravje ali premoženje ljudi.
- Poljudni povzetek poročila, ki je razumljiv javnosti.

V vsakem primeru, ne glede na to, ali je poročilo izdelano kot celovito poročilo, ali kot poročilo, ki ima le posamezne analize oziroma delne elaborate, mora to vsebovati podatke o izdelovalcu poročila in o osebah, ki so sodelovale pri izdelavi poročila ali njegovih delov. Poročilo mora biti priložena overjena kopija pooblastila za izdelovanje poročil o vplivih na okolje. Poročilo oziroma vse njegove sestavine mora s podpisom potrditi oseba, ki je pri izdelovalcu poročila odgovorna za pripravo poročila (Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 24. člen).

Sestavni del poročila mora biti tudi grafični prikaz obstoječega oziroma dejanskega stanja okolja na ožjem območju posega in prostorskih značilnosti posega, ki se izdelata na karti v merilu, v katerem je pripravljena tehnična dokumentacija nameravanega posega v okolje, za širše območje posega pa najmanj v merilu 1:25 000 (Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje, 26. člen).

V posebni prilogi se prikažejo tudi vsi rezultati meritev, grafikoni, tabele in druga tehnična dokumentacija, ki zaradi svoje obsežnosti ali drugih vzrokov niso bili vključeni v poročilo (ZVO-1, 54. člen).

3.9.2 Pooblaščenci za izdelavo poročila o vplivih na okolje

Poročila o vplivih na okolje ne more izdelati vsaka fizična ali pravna oseba, pač pa le tista, ki izpolnjuje pogoje, določene v Odredbi o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje. 55. člen ZVO-1 določa, da lahko poročilo o vplivih na okolje izdela le oseba, ki je vpisana v evidenco izdelovalca poročil o vplivih na okolje. V to evidenco se lahko vpiše pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik, ki izpolnjuje predpisane pogoje in je dobil pooblastilo ministrstva (ZVO-1, 55. člen).

3.9.2.1 Vrste pooblastil

Pooblastilo se lahko izda kot (Odredba o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje, 2. člen):

- splošno pooblastilo za izdelavo celovitih poročil o vplivih na okolje;
- posamično pooblastilo za izdelovanje poročil, ki vsebujejo posamezne analize oziroma delne elaborate in se nanašajo na presojo vplivov na posamezno naravno prvino ali na presojo vplivov zaradi posameznih vrst obremenitev okolja, in sicer:
  - presojo vplivov na tla zaradi obremenjevanja z emisijami snovi;
  - presojo vplivov na vode zaradi obremenjevanja z emisijami snovi;
  - presojo vplivov na zrak zaradi obremenjevanja z emisijami snovi;
  - presojo vplivov zaradi obremenjevanja z emisijami radioaktivnih snovi;
  - presojo vplivov na okolje zaradi obremenjevanja z odpadki;
  - presojo vplivov na okolje zaradi obremenjevanja z emisijami hrupa;
  - presojo vplivov na okolje zaradi obremenjevanja z emisijami elektromagnetnega sevanja;
  - presojo vplivov na živali;
  - presojo vplivov na rastline.

3.9.2.2 Pogoji za pridobitev pooblastila

Oseba, ki želi pridobiti pooblastilo za izdelavo poročila o vplivih na okolje, mora izpolnjevati naslednje pogoje (Odredba o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje, 4. člen):

- biti mora registrirana za opravljanje dejavnosti raziskovanja, projektiranja ali tehničnega svetovanja,
- imeti mora zaposleno ali po pogodbi najeto najmanj eno osebo s potrdilom o strokovni usposobljenosti,
- ne sme biti v stečajnem postopku,
- zadnjih pet let ne sme biti pravnomočno kaznovana zaradi kaznivega dejanja zoper gospodarstvo.

Potrdilo o strokovni usposobljenosti, ki se zahteva za pridobitev pooblastila, izda ministrstvo osebi, ki ima (ZVO-1, 56. člen):

- najmanj univerzitetno izobrazbo s področja naravoslovnih ali tehničnih znanosti,
- najmanj šest let delovnih izkušenj na področju presoje vplivov na okolje,
- opravljen preizkus strokovnega znanja, potrebnega za izdelavo okoljskega poročila oziroma poročila o vplivih na okolje.

Preizkus se opravi pred komisijo, ki jo za obdobje treh let imenuje minister. Komisijo sestavlja najmanj pet članov, ki so lahko le osebe, ki imajo najmanj univerzitetno izobrazbo in pet let delovnih izkušenj na področju presoje vplivov na okolje, kulturne dediščine in zdravja ljudi. Komisija preizkusi strokovno znanje posameznega kandidata in mu izda potrdilo o uspešno opravljenem preizkusu, če z večino glasov ugotovi, da je kandidat uspešno opravil preizkus znanja. Kandidat, ki ni uspešno opravil preizkusa strokovnega znanja, lahko preizkus ponavlja v roku, ki ga določi ministrstvo, vendar ta rok ne sme biti krajši od enega meseca. Komisija izda kandidatu potrdilo o uspešno opravljenem preizkusu strokovnega znanja najkasneje v osmih dneh od dneva opravljanja preizkusa strokovnega znanja. Potrdilo velja za obdobje šestih let in ga je mogoče podaljšati za enako obdobje, če za to njegov imetnik zaprosi najkasneje tri mesece pred njegovim iztekom in predloži potrdilo o ponovnem uspešno opravljenem preizkusu strokovnega znanja. Potrdilo mora vsebovati tudi navedbo delov okolja oziroma vrst vplivov na okolje, kulturno dediščino ali zdravje ljudi, za katerih presojo je imetnik potrdila strokovno usposobljen.

Ministrstvo izda pooblastilo z odločbo, ki je podlaga za vpis v evidenco izdelovalcev poročil o vplivih na okolje. V evidenco izdelovalcev poročil o vplivih na okolje se lahko vpiše tudi oseba, ki je pridobila pooblastilo za izdelovanje poročila o vplivih na okolje v drugi državi članici EU. Podlaga za vpis v evidenco je overjena kopija pooblastila pristojnega organa države članice EU.

Oseba, ki je vpisana v evidenco, mora pred začetkom izvajanja dejavnosti in ves čas svojega delovanja imeti zavarovano svojo odgovornost za škodo, ki jo lahko povzroči naročniku izdelave poročila o vplivih na okolje ali tretji osebi. Oseba, ki ima pooblastilo, lahko izdela poročilo o vplivih na okolje le za tiste dele okolja, kulturno dediščino ali zdravje ljudi ali za tiste vplive, za katere ima zaposlene ali najete osebe s potrdili o strokovni usposobljenosti za presojo določenih delov okolja, kulturne dediščine, zdravja ljudi ali emisij ali ravnanja z odpadki. Oseba, ki je pridobila pooblastilo v drugi državi članici EU, pa lahko izdela poročilo le v okviru pooblastila, ki ga je pridobila od pristojnega organa druge države članice EU. Izdelovalec poročila o vplivih na okolje mora v poročilu o vplivih na okolje navesti osebe, ki so sodelovale pri njegovi izvedbi. Evidenco pooblaščenih izdelovalcev poročil o vplivih na okolje vodi ministrstvo. Le-ta je sestavni del registra varstva okolja.

3.9.2.3 **Odvzem pooblastila in izbris iz evidence**

Ministrstvo lahko osebi z odločbo odvzame pooblastilo (ZVO-1, 56. člen):

- če oseba to sama zahteva;
- če oseba ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, ali
- če je bilo ugotovljeno, da je bilo v okoljskem poročilu oziroma poročilu o vplivih na okolje napačno opisano stanje okolja, napačno ugotovljen vpliv izvedbe plana ali posega na okolje, kulturno dediščino ali zdravje ljudi ali uporabljene neprimerne tehnike oziroma metodologije presojanja.

V primeru ocene, da je bilo v okoljskem poročilu oziroma poročilu o vplivih na okolje napačno opisano stanje okolja, napačno ugotovljen vpliv izvedbe plana ali posega na okolje, kulturno dediščino ali zdravje ljudi ali uporabljene neprimerne tehnike oziroma metodologije presojanja, ministrstvo po prejemu poročila o vplivih na okolje začne postopek za odvzem pooblastila in izda sklep o prekinitvi postopka izdaje okoljevarstvenega soglasja, zoper katerega pritožba ni dovoljena (ZVO-1, 56. člen).

O uvedbi postopka odvzema pooblastila ministrstvo obvesti osebo, ki je izdelala poročilo o vplivih na okolje. Strokovni komisiji, ki jo minister v tem primeru ustanovi in jo sestavlja pet članov, pa posreduje plan ali projekt posega v okolje in pripadajoče poročilo o vplivih na okolje v pregled. Komisija pregleda dokumentacijo in v 30-ih dneh od prejema pošlje ministrstvu pisno mnenje o ustreznosti poročila o vplivih na okolje, v katerem se opredeli do opisa stanja okolja, posega na okolje, kulturno dediščino oziroma zdravje ljudi ali uporabe tehnik ali metodologij presojanja. Osebi, ki je izdelala poročilo o vplivih na okolje, mora ministrstvo omogočiti zagovor poročila, ki je predmet pregleda. Če nosilec posega zagotovi novo ustrezno poročilo o vplivih na okolje, ki ga je izdelala druga pooblaščená oseba, ministrstvo nadaljuje z izvedbo postopka izdaje okoljevarstvenega soglasja (ZVO-1, 56. člen).

3.10 POSTOPEK PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

3.10.1 Sodelovanje javnosti

Sodelovanje javnosti v postopku presoje vplivov na okolje je zahteva, določena v 58. členu ZVO-1. Pri tem se sodelovanje javnosti zahteva v postopku sprejemanja odločitve o nameravanem posegu v okolje. To pomeni v postopku odločanja o konkretnem posegu, iz česar izhaja, da sodelovanje javnosti v tej fazi ne more nadomestiti sodelovanja javnosti v postopku sprejemanja prostorskih izvedbenih aktov. V skladu z določbami 58. člena ZVO-1 mora ministrstvo javnosti zagotoviti vpogled v vlogo za pridobitev okoljevarstvenega soglasja, v poročilo o vplivih na okolje in osnutek odločitve o okoljevarstvenem soglasju ter omogočiti izražanje mnenj in dajanje pripomb.

Sodelovanje javnosti v zvezi s presojo vplivov na okolje mora zagotoviti organ, ki je pristojen za izdajo odločbe o dovolitvi nameravanega posega v okolje, na stroške nosilca posega. Ministrstvo z javnim naznanilom na krajevno običajen način in v svetovnem spletu obvesti javnost o (ZVO-1, 58. člen):

- vlogi za izdajo okoljevarstvenega soglasja za nameravani poseg v okolje,
- dejstvu, da je za nameravani poseg v okolje potrebna presoja vplivov na okolje,
- območju na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, ki lahko vplivajo na zdravje ali premoženje ljudi,
- sodelovanju države članice v primeru čezmejnih vplivov nameravanega posega,
- organu, ki bo izdal okoljevarstveno soglasje, posreduje zahtevane podatke o nameravanem posegu v okolje in sprejemal mnenja in pripombe,
- kraju, kjer je mogoč vpogled v vlogo, poročilo o vplivih na okolje in osnutek odločitve iz prejšnjega odstavka ter
- načinu dajanja mnenj in pripomb.

Javnost ima pravico vpogleda in možnost dajanja mnenj in pripomb v 30-ih dneh od dneva objave javnega naznanila.

3.10.2 Okoljevarstveno soglasje

Okoljevarstveno soglasje je soglasje, ki se izda na podlagi poročila o vplivih na okolje, ki se izdela za posege iz 57. člena ZVO-1 in v obsegu, kot to izhaja iz istega člena zakona. Okoljevarstveno soglasje je v izključni pristojnosti ministrstva, pristojnega za varstvo okolja, in sicer ne glede na to, ali gre za poseg v okolje, katerega dovoljevanje je v pristojnosti občinskega organa, ali za poseg v okolje, katerega dovoljevanje je v pristojnosti ministrstva ali drugega republiškega upravnega organa (Viler Kovačič, 2000. Str. 20).

Okoljevarstveno soglasje pride v poštev samo v tistih primerih posegov v okolje, ki se ne morejo opraviti brez dovoljenja. Zato njegova vpeljava ne pomeni povečanja števila postopkov, pomeni pa razširitev njihovega obsega. V nekaterih primerih bo pomenila tudi podaljšanje roka za izdajo dovoljenja, in sicer tako glede na splošno predpisane roke za izdajo upravnih odločb, pa tudi nekaterih rokov, ki so določeni kot posebni. Ministrstvo za okolje in prostor mora namreč dati ali odreči soglasje najkasneje v 30-ih dneh od dneva, ko mu pristojni organ pošlje predlog odločbe po opravljeni javni obravnavi. Rok za soglasje začne torej teči šele po izvedbi javne obravnave oziroma po predložitvi predloga odločbe o dovolitvi posega v prostor. Če ministrstvo okoljevarstveno soglasje odreče, mora navesti razloge, zaradi katerih meni, da nameravani poseg ni sprejemljiv, oziroma zahtevati dopolnitev ali spremembo projekta.

Okoljevarstveno soglasje izdaja Agencija Republike Slovenije za okolje (v nadaljevanju ARSO). ARSO vlogo za izdajo okoljevarstvenega soglasja in osnutek odločitve o okoljevarstvenem soglasju pošlje ministrstvu in organizacijam, ki so glede na nameravani poseg pristojne za posamezne zadeve varstva okolja ali varstvo ali rabo naravnih dobrin ali varstvo kulturne dediščine ali varstvo zdravja ljudi, in jih pozove, da v 21-ih dneh od prejema vloge dajo mnenje o sprejemljivosti nameravanega posega. ARSO odloči o okoljevarstvenem soglasju v treh mesecih po prejemu popolne vloge, pri čemer rok za izdajo ne teče v času javne razprave in v času, za katerega se dogovori z državo članico, če gre za čezmejni vpliv. Pri odločitvi upošteva tudi mnenje ministrstev in organizacij (ZVO-1, 61. člen).

V okoljevarstvenem soglasju se določijo tudi pogoji, ki jih mora upoštevati nosilec nameravanega posega, da bi preprečil, zmanjšal ali odstranil škodljive vplive na okolje. Ti pogoji se določijo na podlagi:

- varstva okolja, ohranjanja narave, varstva kulturne dediščine in rabe ali varstva delov okolja, predpisov na področju
- o vplivih na okolje, ugotovitev iz poročila
- javnosti, pridobljenih na podlagi 58. člena ZVO-1, in mnenj in pripomb
- države članice, pridobljenih na podlagi 59. člena ZVO-1. mnenja in pripomb

Okoljevarstveno soglasje mora biti obrazloženo. V obrazložitvi se navede, kako so bila upoštevana mnenja in pripombe javnosti ter mnenje in pripombe države članice. Okoljevarstveno soglasje se pošlje tudi pristojni inšpekciji in občini, na območju katere bo izveden nameravani poseg.

S tem, ko je okoljevarstveno soglasje pridobilo značaj samostojne odločbe, se s prekoračitvijo formalnega roka za izdajo okoljevarstvenega soglasja po načelu presumpcije negativne odločbe šteje, da soglasje ni dano in obstaja možnost uporabe instituta molka upravnega organa po Zakonu o upravnem postopku.

3.10.3 Čezmejni vplivi

ZVO-1 v 59. členu določa, da »če bi nameravani poseg lahko pomembno vplival na okolje v državi članici, mora ministrstvo najkasneje hkrati z javnim naznanilom poslati pristojnemu organu te države obvestilo, ki naj vsebuje:

- opis nameravanega posega in razpoložljive podatke o njegovih možnih čezmejnih vplivih na okolje,
- informacijo o naravi odločitve, s katero se nameravani poseg v okolje dovoli ali zavrne in
- rok, v katerem naj država članica obvesti ministrstvo, ali želi sodelovati v postopku presoje vplivov nameravanega posega na okolje.« (ZVO-1, 59. člen).

Določba izhaja iz enega temeljnih načel ZVO-1, to je načela sodelovanja, ki določa, da država zagotavlja sodelovanje in solidarnost pri reševanju globalnih in meddržavnih vprašanj varstva okolja s sklepanjem meddržavnih pogodb, sodelovanjem z drugimi državami v zvezi s plani, programi in posegi v okolje s čezmejnimi vplivom, z obveščanjem drugih držav o okoljskih nesrečah in mednarodno izmenjavo okoljskih podatkov. Določba je skoraj enaka določbi 7. člena Direktive EU, ki določa obveznost obveščanja drugih držav v primeru, da bi lahko imel nameravani poseg neposreden vpliv na ozemlje sosednjih držav in da glede obveščanja in izmenjave informacij obstaja vzajemnost (Ur. l. EU, št. L 175, 7/5/1985, str. 40).

Določbe ZVO-1 so tudi v skladu s Konvencijo o presoji vplivov na okolje, ki segajo preko državnih meja, ki jo je Slovenija že ratificirala. Cilj konvencije je povečati in spodbuditi mednarodno sodelovanje pri varstvu, zmanjševanju in spremljanju škodljivih vplivov na okolje s posebnim poudarkom na vplivih, ki segajo preko državnih mej.

Tako obvestilo mora ministrstvo poslati pristojnemu organu države članice, tudi če država članica to sama zahteva. »Če država članica obvesti ministrstvo, da želi sodelovati v postopku presoje vplivov na okolje, ministrstvo pristojnemu organu te države posreduje vlogo za pridobitev okoljevarstvenega soglasja za nameravani poseg ter se z njim dogovori o roku, v katerem bo posredoval mnenje o nameravanem posegu, ali o drugih oblikah posvetovanja o zmanjšanju ali odpravi možnih škodljivih čezmejnih vplivov na okolje, če druga država članica tako zahteva. Ta rok se ne šteje v rok za izdajo okoljevarstvenega soglasja.« (ZVO-1, 59. člen).

Če država članica namerava poseg v okolje na svojem ozemlju in oceni, da lahko poseg kakorkoli vpliva na okolje v Republiki Sloveniji, prav tako obvesti pristojno ministrstvo. V primeru, da ministrstvo ni bilo obveščeno in izve za plan, mora od pristojnega organa države članice to zahtevati. Po prejetju plana in okoljskega poročila, ministrstvo sporoči ali želi sodelovati v postopku presoje vplivov izvedbe plana na okolje. Ob odločitvi sodelovanja v postopku presoje vplivov izvedbe plana na okolje v drugi državi članici mora ministrstvo pridobiti mnenje ostalih ministrstev in organizacij, ter zagotoviti sodelovanje javnosti v skladu z določbami 58. člena ZVO-1. Ob pridobitvi mnenj ostalih ministrstev in organizacij pripravi mnenje plana in okoljskega poročila države članice, ter ga skupaj s pripombami javnosti v določenem roku pošlje pristojnemu organu države članice.

Ministrstvo in pristojni organ države članice se lahko dogovorita o zmanjševanju in odpravi možnih škodljivih vplivov izvedbe plana na okolje v Republiki Sloveniji. (ZVO-1, 60. člen).

4 UČINKOVITOST PRESOJ VPLIVOV NA OKOLJE

Obstaja veliko mnenj o učinkovitosti celovite presoje in presoje vplivov na okolje. Tisti, ki to podpirajo gledajo na to kot pomemben proces, ki bo zavračal najnevarnejše projekte, da bi se izvedli in s tem škodili okolju. Nasprotniki pa razumejo postopek presoje vplivov na okolje kot način, da svoje sporne projekte legitimirajo in že oziroma celo samo s tem nekaj naredijo za ohranjanje kakovosti okolja. Večina poznavalcev priznava, da presoja vplivov na okolje sama po sebi še ne zagotavlja kakovostnega razvoja ali trajnostnega razvoja okolja (Novak, 2003, str. 34).

Učinkovitost obeh vrst presoj vplivov na okolje je v teoriji veliko bolj učinkovita kot v praksi. V zakonodaji je vse ne le določeno, ampak tudi obrazloženo, vendar je v praksi zelo veliko odvisno od motivacije, izobraženosti in sposobnosti ljudi, ki sodelujejo v vseh fazah tega procesa. Slaba učinkovitost je rezultat pomanjkljivega upoštevanja kumulativnih vplivov, nezadostnega sodelovanja javnosti, nezadostnega spremljanja izvajanja del, omejenega vpliva na proces odločanja in nezadostnega upoštevanja drugih možnosti. Vse naštetu se kaže kot pomanjkljivost dosedanje prakse.

Nadaljnje ukrepanje na podlagi sicer opravljenega postopka celovite presoje vplivov na okolje je še vedno pomanjkljivost in se v praksi izvaja v zelo majhnem številu primerov. V večini primerov se po izvedenem planu namreč ne spremlja vplivov njegovega uresničevanja na okolje.

Učinkovitost in uspešnost presoj vplivov na okolje, ki bi lahko zagotavljala boljše informacije so:

- letna ali periodična poročila o izvajanju in učinkovitosti sistemov;
- nacionalne in primerjalne ocene kakovosti poročil o presoji vplivov na okolje kot jih poznata Avstrija in Kanada;
- ocena razmerja postopka presoje vplivov na okolje in odločanje;
- post-projekt analize s poudarkom na rezultatih opazovanj in raziskav.

Pregledovanje in poročanje sta sestavna dela postopkov za izboljšanje okoljske učinkovitosti. Pregled učinkovitosti in uspešnosti bi lahko zabeležili v dokumentih in tako širili pridobljene izkušnje. S tem bi zgradili bazo znanja o projektih posebnih učinkov.

4.1 OCENA UČINKOVITOSTI

Da bi ocenil učinkovitost presoj vplivov na okolje, bom navedel nekaj primerov, kjer je okoljevarstvena politika neučinkovita. V Sloveniji je takih primerov precej. Na številnih mestih je namreč ogroženo zdravje okolja ter posledično tudi zdravje ljudi.

4.1.1 Ločevanje odpadkov

V Sloveniji že kar nekaj let skušamo ločevati odpadke, vendar vse prej kot popolnoma uspešno. Vse kaže, da se dosledno ločevanje pri nas nikakor ne uveljavi. Veliko krivdo

zaradi neosveščenosti nosimo posamezniki. Vendar lahko znaten del krivde pripišemo tudi državi oziroma Ministrstvu za okolje in prostor (v nadaljevanju MOP). Celostna strategija ločevanja odpadkov je sicer predvidena, vendar se v praksi ne uveljavi. Nekatere občine še vedno nimajo ustreznih zabojnikov za ločevanje odpadkov – ponekod jih je premalo, ponekod pa polnih sploh ne odvažajo. Ljudje ne ločujejo, ker so neozaveščeni in razlogov za ločevanje odpadkov sploh ne poznajo ali ker ne vedo, kako pravilno ločevati oziroma zato, ker v politiko ločevanja odpadkov, s katero so sicer seznanjeni, enostavno ne verjamejo. Ozaveščanje ljudi je naloga MOP. Inšpektorji bi morali vestneje opravljati svoje delo, opozarjati in kaznovati ljudi za nepravilno ločevanje. Z ločevanjem in predelavo odpadkov povezane dejavnosti bi lahko že dolgo ustvarjale profit in ne samo s prispevkom k varstvu okolja, ampak tudi preko davkov pomembno prispevale k družbeni blaginji, a imamo ob premajhnem obsegu ločevanja odpadkov oziroma namesto tega vedno večje okoljske dajatve. Povsem logično se zdi, da bi morali za ustvarjanje manjše količine odpadkov tudi manj plačati. Slovenija zamuja s sprejetjem evropske direktive o odpadkih (Directive 2006/12/EC of the European Parliament and of the Council of 5 April 2006 on Waste, Ur. l. EU, št. L 114, 5/4/2006, str. 9), ki bi jo morala sprejeti do konca leta 2010.

4.1.2 Primer Cementarne Lafarge Trbovlje

Ljudje v Zasavju živijo v onesnaženem okolju, so zdravstveno ogroženi in vse več ljudi oboleva za rakom. V Zasavju je onesnaževalcev okolja več, vendar naj bi bila po enotnem mnenju okoljskih aktivistov in izjemno širokega kroga njihovih podpornikov za tako visoko stopnjo onesnaženosti najbolj odgovorna tovarna Lafarge Cement.. V cementarni Lafarge namreč v okviru svoje proizvodnje občasno sežigajo odpadke, kar povzroča za prebivalstvo neznosen smrad. Čeprav poskušajo to prikazovati kot okoljsko sprejemljivo predelavo odpadkov, je prava podlaga takega ravnanja cementarne povsem profitna. S sežiganjem visoko kaloričnih odpadkov, kot so npr. pnevmatike vozil, namreč nadomeščajo pomemben delež sicer dragih fosilnih energentov.

MOP in njihove pristojne službe so izdale okoljevarstveno dovoljenje za obratovanje tovarne, vsi postopki naj bi bili po njihovem zatrjevanju opravljeni strokovno in vodeni skladno z zakonom. Mnenje glavnega krajevnega civilnega združenja Ekokrog in njegovih podpornikov pa je, da je država pokleknila pred tujim kapitalom in zato ne stori nič za zdravje svojih ljudi ali pa je sam sistem tako neučinkovit, da je kljub vsem meritvam in nadzorom MOP zdravje ljudi in okolja še vedno ogroženo.

Na tem mestu sicer ne moremo presojati, kje med obema skrajnima stališčema je dejansko stanje stvari, vsekakor pa omenjeni primer kaže najmanj na neustrezno uresničevanje načela javnosti, ki je eno od temeljnih načel varstva okolja po ZVO-1 in ki je najbolj konkretno vgrajeno ravno v celovito presojo in presojo vplivov na okolje.

4.2 SKLEP

Učinkovitost presoj vplivov na okolje v Sloveniji bi težko natančno ocenili, saj do sedaj na to temo ni bila objavljena kaka izčrpna študija. Lahko pa sklepam, da imamo v Sloveniji (tako kot tudi v drugih članicah EU) še veliko neizkoriščenih možnosti za izboljšanje učinkovitosti tako celovite presoje kot (posamične) presoje vplivov na okolje. Najbolj odpovemo v praksi. V procese odločanja in v projekte same bi namreč morali ne samo formalno vključiti javnost, ampak intenzivno spodbujati njeno sodelovanje in seveda tudi po izvedbi presojanih planov in posameznih posegov v prostor skrbno nadzirati, kako se

predpisi izvajajo v vsakdanjem življenju oziroma ali vplivi na okolje, ki so bili obravnavani v presojah, tudi v resnici ostajajo v okviru dopustnih oziroma mejnih vrednosti.

Presoja vplivov na okolje v Sloveniji je po mojem mnenju zastarela. EU nam narekuje nove direktive, ki bi jih morali sprejeti že zdavnaj, vendar se pri nas še vedno ni nič premaknilo. V primerjavi z okoljsko politiko v državah članicah EU smo v zaostanku. Še vedno uporabljamo stare metode dela in sorazmerno s tem imamo neučinkovite sisteme prepoznavanja škodljivosti na okolje. Če se na tem področju ne bo nič spremenilo, bomo zaradi neučinkovite okoljske politike, zelo kmalu prisiljeni plačevati kazni EU.

5 NORDIJSKI CENTER PLANICA

Na obravnavanem območju se že nahajajo skakalnice, ki so večinoma urejene na travnati podlagi, igrišča na travnati podlagi ter spremljajoči objekti, kot so RTV objekt, servisni objekti skakalnic, naselje za tekmovalce, na območju pa je tudi makadamsko parkirišče za obiskovalce in asfaltna cesta. (glej Ministrstvo za šolstvo in šport, http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/razpisi/sport/JR_Planica_vode_1_4_10_P2.pdf)

V sklopu 1. faze izgradnje Nordijskega centra Planica se bodo izvajali naslednji posegi:

- preureditev in širitev obstoječih smučarskih skakalnic,
- rekonstrukcija in izgradnja transportnih objektov ob skakalnicah,
- porušitev in izgradnja novih servisnih objektov,
- prestavitev naselja za tekmovalce,
- zunanje in prometne ureditve,
- vodne ureditve,
- izgradnja tekaškega stadiona.

V skladu z določili Uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje, so razlogi za presežene pragove za obveznost izvedbe vplivov na okolje naslednji:

- Velikost novogradnje 125-metrške in 185-metrške skakalnice presega prag za presojo gradnje skakalnice, ki predvideva največ 100-metrsko skakalnico.
- Počitniška vas ali hotelski kompleks zunaj območja naselja s pragom 125 ležišč na varovanih območjih.
- Športni park z zmogljivostjo 1000 ali več obiskovalcev.

Znotraj območja obravnavanega posega, ki predstavlja celotno območje ureditvenega načrta za Planico, se nahajajo tudi objekti Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (ČŠOD). V sklopu izgradnje 1. faze Nordijskega centra Planica se v območje obstoječih objektov ČŠOD ne posega. Drugih predvidenih posegov in planov v okolici obravnavanega Nordijskega centra Planica ni, zato so pri ocenjevanju kumulativnih vplivov z obravnavanim posegom upoštevali le vplive objektov ČŠOD.

Pri ocenjevanju vplivov 1. faze Nordijskega centra Planica so predpostavili, da bo investitor pri gradnji in v času obratovanja upošteval vse veljavne predpise in normative ter omilitvene in zaščitne ukrepe, ki so predvideni v poročilu o vplivih na okolje. Na osnovi ocene obstoječega stanja okolja na obravnavani lokaciji, znanih podatkov o načrtovanem posegu, ocene vplivov načrtovanega posega na okolje in veljavnih predpisov za predlagani poseg v prostor, je bilo ugotovljeno, da bo imela gradnja Nordijskega centra Planica dvoje vrste vplivov na okolje: prvi naj bi nastajali že pri gradnji, drugi pa naj bi nastali v času obratovanja.

5.1 VPLIVI NA OKOLJE, KI BODO NASTAJALI PRI GRADNJI

- V času gradnje načrtovanega posega bodo nastajale emisije snovi v zraku zaradi izgorevanja pogonskih goriv zaradi izvajanja zemeljskih izkopov in vožnje oziroma obratovanja delovnih strojev, naprav in tovornih motornih vozil ter prašenja sipkih

- materialov, ki bodo po njihovi oceni zmerne za okolje zaradi sorazmerno velikega gradbišča in večjega obsega gradbenih del.
- Količine odpadne vode, ki bodo nastale pri izvajanju gradbenih del, bodo majhne in zato njihov vpliv na okolje ocenjujejo kot neznamen.
  - Najbližja površinska voda načrtovanemu posegu je hudourniški potok Nadiža, ki poteka po območju posega. Z obravnavanim posegom se v času gradnje predvideva poglobitev in pokritje tega potoka. Zaradi poglobitve struge hudourniškega potoka in pokritje dela tega hudourniškega potoka ocenjujejo vpliv na površinske vode kot zelo hud.
  - Ker obravnavano območje leži v ožjem vodovarstvenem območju z oznako VVO II in širšem vodovarstvenem območju z oznako VVO III, se glede na zahteve Pravilnika o kriterijih za določitev vodovarstvenega območja določa za gradbišče, večje od 1ha, da se v II. VVO gradbišče lahko uredi, če iz izdelane analize tveganja za onesnaženje podzemne vode sledi, da je tveganje za podzemno vodo sprejemljivo in v III. VVO, če so preverjeni vplivi na vodni režim in stanje vodnega telesa. Ker se podzemna voda nahaja na globini večji od 200 m in bo pred gradnjo na vodovarstvenem območju izdelana analiza tveganja za onesnaženje podzemne vode, v kateri bodo določeni omilitveni ukrepi na varstvo podzemne vode tako, da bo tveganje za onesnaženje podzemne vode sprejemljivo, so vpliv načrtovane gradnje na podzemne vode ocenili kot zmeren.
  - Posega se izvaja na območju, ki je izrazito erozijsko ogroženo. Omilitveni ukrepi so predvsem usmerjeni v določitev ustreznih ukrepov sprotnega utrjevanja terena tekom gradbenih del, izogibanje razgalitvam terena, čim prejšnja sanacija terena, itd. Vpliv posega v času gradnje na tla ocenjujemo kot hud.
  - Pri izvajanju gradbenih del bodo nastali tudi gradbeni odpadki. Odpadke je potrebno zbirati ločeno po vrstah odpadkov ter jih predati pooblaščenim zbiralcem predelovalcem ali odstranjevalcem tovrstnih odpadkov. Ob upoštevanju navedenega je ocena vpliva na odpadke v času gradnje kot zmeren.
  - Zaradi obratovanja gradbenih strojev in naprav na gradbišču ne bodo presežene mejne vrednosti ravni hrupa pri najbližjih objektih na meji TNP ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, ki so ne sočasno obratovanje gradbenih strojev, tovorna vozila morajo biti v času nakladanja ugasnjena in gradbena dela lahko potekajo v dnevnem času med 6.00 in 18.00 uro. Vpliv posega na emisije hrupa v času gradnje je za najbližji stanovanjski objekt ocenjen kot neznamen in za naravno okolje (meja TNP) pa kot zmeren.
  - Načrtovani posega ne bo povzročal emisij elektromagnetnega sevanja v času gradnje.
  - Gradbena dela se lahko izvaja le v dnevnem času brez uporabe umetnih svetil. Gradnja se lahko izvaja le izjemoma v nočnem času le ob uporabi okolju prijaznih svetil. Pri upoštevanju tega omilitvenega ukrepa so ocenili vpliv na svetlobno onesnaževanje v času gradnje kot neznamen.
  - Za varstvo območij varstva narave in odpravo morebitnih škodljivih posledic je treba v času gradnje na območju obravnavanega posega upoštevati naslednje omilitvene ukrepe, vplive na naravo pa so ocenili kot hude.
  - Pri izvajanju gradbenih del ne bodo skladiščili ali uporabljali nevarnih snovi na samem obravnavanem območju, zato poseg pomeni neznamenno nevarnost za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi snovmi.

5.2 VPLIVI NA OKOLJE, KI BODO NASTAJALI V ČASU OBRATOVANJA OBRAVNAVANEGA POSEGA

- Emisije snovi v zrak bodo nastajale zaradi izgorevanja pogonskih goriv zaradi prometa z osebnimi in tovornimi vozili na območju obravnavanega objekta ter zaradi ogrevanja posameznih objektov. Vplive na zrak ob upoštevanju omilitvenih ukrepov ocenjujemo kot neznamen.
- Pri obratovanju posega bodo nastajale padavinske odpadne vode iz parkirnih površin in streh objektov in komunalne odpadne vode. Ob upoštevanju omilitvenih ukrepov so ocenili vpliv odpadnih vod na okolje kot zmeren.
- Emisije v površinske vode v času obratovanja bodo nastajale, ker bodo padavinske vode parkirnih površin preko lovilca olj speljane v potok Nadiža, prav tako bodo v potok Nadiža preko usedalnika speljane padavinske vode s strehe objektov in odpadne vode iz skakalnic, vendar pa te odpadne vode ne bodo pomembno onesnažene, zato so vpliv na površinske vode ocenili kot zmeren, predvsem z vidika daljinskega vpliva Nordijskega centra Planica na Zelence zaradi uporabe snežnega cementa na območju Planice.
- Vpliv na tla in podzemne vode smo ocenili kot zmeren pri upoštevanju omilitvenih ukrepov, ki so predvsem izgradnja peščenih parkirišč z nepropustno folijo, opremljenost vseh parkirišč z lovilci olj in betonskimi robniki, ustreznih skladišč goriva in kurilnega olja ter ustreznega načina pretakanja goriv v teptalnike, ocenili kot hud, saj se območje posega nahaja v erozijsko ogroženem območju.
- Odpadke, ki bodo nastajali v času gradnje in obratovanja, je potrebno zbirati ločeno po vrstah odpadkov in za njih zagotoviti ustrezno velike zabojnike za zbiranje ter predajanje pooblaščenim zbiralcem, predelovalcem ali odstranjevalcem odpadkov, in sicer tako, da se za njih zagotovi čim večjo snovno izrabo oziroma ponovno uporabo. Vpliv odpadkov na okolje ocenjujemo kot zmeren ob upoštevanju omilitvenih ukrepov.
- Glavni viri hrupa, ki bodo v času obratovanja najbolj vplivali na dvig hrupa v okolici obravnavanega posega, so predvsem snežne žirafe za umetno zasneževanje, ko bodo obratovali v dnevnem, večernem in nočnem času. Zaradi zagotovitev ravni hrupa po mejnimi vrednostmi na meji TNP, kot to določa zakon o TNP, je treba pri zasneževanju uporabljati maksimalno 5 snežnih žiraf sočasno, posamezna žirafa pa ne sme na izvoru povzročati raven hrupa večjo od 78 dBA (zvočni tlak). Pri upoštevanju navedenih omilitvenih ukrepov ocenjujejo, da bo vpliv hrupa na najbližji stanovanjski objekt neznamen, vpliv hrupa na naravno okolje pa bo zmeren.
- Na območju posega v času obratovanja ni predvidenih novih transformatorskih postaj. Kablovodi z napetostjo manj kot 1 kV v skladu z določili zakonodaje niso vir elektromagnetnega sevanja, zato vplivi elektromagnetnega sevanja v času obratovanja ne bodo nastajali.
- Za varstvo območij varstva narave in odpravo morebitnih škodljivih posledic je treba v času obratovanja na območju obravnavanega posega upoštevati omilitvene ukrepe, vpliv na naravo pa ob upoštevanju navedenih omilitvenih ukrepov ocenjujejo kot hud.
- Za zmanjševanje vpliva posega na kulturno dediščino in kulturno krajino so upoštevali smernice ZVKDS, dodatno pa je treba v sklopu priprave PGD dokumentacije izdelati še Načrt krajinske ureditve in geološko geomehansko študijo za potrebe sanacije obstoječih erozijskih žarišč in preprečitve tvorbe novih erozijskih žarišč, ki bi lahko nastali med obratovanjem posega.
- Vplive na svetlobno onesnaženost okolja so ocenili kot zmerne ob upoštevanju vgradnje okolju prijaznih svetil, časa in načina osvetljevanja zunanjih površin. Pri vgradnji moči električnih svetilk bo potrebno upoštevati zakonsko omejitve glede največje dovoljene električne moči vseh svetilk na obravnavanem območju, ki zajema obravnavani poseg.

- Vplive zaradi nevarnih snovi na okolje so ob upoštevanju omilitvenih ukrepov za varstvo tal in podzemnih voda ocenili kot neznatne.

5.3 PRIKAZ VPLIVNEGA OBMOČJA POSEGA

V skladu s šesto točko, 2. odstavka, 54. člena ZVO-1, je treba v poročilu o vplivih na okolje določiti vplivno območje, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitev okolja, ki lahko vpliva na zdravje ali premoženje ljudi.

5.3.1 Vpliv na premoženje ljudi

Načrtovani poseg ne bo povzročal nevarnosti za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi snovmi ter ne bo vir čezmernega smradu. Poleg tega načrtovani poseg ne bo povzročal senc, saj je večina objektov grajena v nivoju terena oziroma precej oddaljeno od najbližjih sosednjih objektov. V skladu z določili ZVO-1 načrtovani objekt po njihovi oceni ne bo vplival na premoženje ljudi.

5.3.2 Vplivno območje na zdravje ljudi

Načrtovani poseg lahko vpliva na zdravje ljudi v času gradnje in v času obratovanja, in sicer kot posledica naslednjih emisij v okolje:

- emisij snovi v zrak,
- emisij odpadne vode,
- emisij v površinske vode,
- emisij v podzemne vode,
- emisij v tla,
- emisij elektromagnetnega sevanja,
- emisij svetlobnega onesnaževanja,
- emisij hrupa.

5.3.3 Čas obratovanja

Emisije snovi v zrak zaradi izgorevanja pogonskih goriv zaradi prometa z motornimi vozili v času obratovanja bodo zmerne in ne bodo povzročile čezmerne obremenitve okolja. Padavinske vode streh objektov bodo preko usedalnikov speljane v hudournik Nadiža. Komunalne odpadne vode pa bodo speljane preko interne komunalne kanalizacije na ČN Krajnska Gora. Emisije snovi v tla in pozemne vode bodo ob upoštevanju navedenih omilitvenih ukrepov zaradi obratovanja skladne z zakonodajo že na izvoru. Emisije elektromagnetnega sevanja v času obratovanja ne bodo nastajale.

5.4 SKLEPNA OCENA POROČILA

Po proučitvi možnih vplivov na okolje, ki jih bo imela gradnja in obratovanja Nordijskega centra Planica na okolje, ob upoštevanju vseh v poročilu predlaganih omilitvenih ukrepov in ostalih predpisov, ki urejajo gradnjo in obratovanje tovrstnih objektov, ocenjujejo da načrtovani poseg pri normalnih pogojih, rednem vzdrževanju in opravljanju predpisanega opazovanja (monitoringa), ne bo povzročal čezmerne obremenitve okolja.

5.5 SKLEP

Ker gre tu za gradbeni projekt, ki ne bo imel precejšnjih posegov v prostor, se ne pričakuje večjih vplivov na okolje. Posegalo se bo predvsem v že obstoječo infrastrukturo, saj bo šlo v večini primerov za obnavljanje že obstoječih gradenj.

Če bo investitor v času obratovanja upošteval vse veljavne predpise in normative, vse omilitvene in zaščitne ukrepe, ki so omenjeni v poročilu o vplivih na okolje, ne bi smelo biti nikakršnih prekomernih obremenitev na okolje in zdravje ljudi. V končni fazi bo vse odvisno od izvajalca del. Če se bo izvajalec del držal predpisanih postopkov in če bo upošteval vse omilitvene ukrepe, seveda če izvzamemo kakšne nepredvidljive dogodke, ne bi smelo biti nikakršnih problemov. Investitor bo moral opravljati stalni nadzor nad opravljanjem del izvajalca, opravljati bo moral predpisano opazovanje (monitoring), tako bi moralo biti opravljanje tega projekta neškodljivo za okolje in zdravje ljudi. Opravljanje del se naj bi začelo, ko bo država postala lastnik vseh zemljišč Nordijskega Centra Planica.

6 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem želel predstaviti vse pravne vire s katerimi se srečamo v postopkih celovite presoje in (posamične) presoje vplivov na okolje, vse postopke, ki so potrebni da pripeljemo neki plan ali posamezen poseg v prostor do njegove izvedbe. Opisal sem v kolikšni meri sta obe vrsti presoj vplivov na okolje v Republiki Sloveniji učinkoviti, kako bi ju lahko izboljšali in kje smo v primerjavi z drugimi članicami Evropske Unije. Želel sem prikazati s kakšnimi problemi se lahko srečamo v postopkih presoj vplivov na okolje in kako je to dejansko poteka v praksi.

Presoje vplivov na okolje so se začele v 60-ih letih prejšnjega stoletja v ZDA, kot gibanje za varstvo okolja. Omejenost naravnih virov, posledice razvoja gospodarstva in ekološke katastrofe so dosegle stopnjo, na kateri je bilo potrebno preoblikovati dotedanjo zakonodajo. ZDA so prve sprejele Zakon o varovanju okolja. Šele po dobrem desetletju, na pobudo nekaterih držav članic EU, je tudi Evropska Unija sprejela direktivo o presoji vplivov na okolje. Postopek presoje vplivov na okolje je bil v naš pravni sistem sprejet leta 1993. Vendar se je že pred tem opravljalo presojo vplivov na okolje. Na Inštitutu Jožef Stefan je bila ustanovljena skupina strokovnjakov in raziskovalcev (skupina za evolucijo posegov v okolje), ki so pripravljali strokovne ocene vplivov na okolje.

Postopek presoje vplivov na okolje je zelo pomemben, saj je od tega odvisno, kakšno okolje bomo imeli v prihodnosti. Izvajalec plana se v postopku presoje vplivov na okolje sreča s številnimi opravili, ki so nujno potrebna za izvedbo planiranega projekta. Če je izvajalec plana že seznanjen z potrebnimi postopki, bo lahko kaj hitro pridobil predpisana dovoljenja za izvajanje del. Nekdo, ki se prvič srečuje s temi postopki, bo verjetno naletel na kar nekaj težav, saj je za izdelavo celovite presoje vplivov na okolje, okoljskega poročila in njegovo revizijo potrebnega precej znanja. Ob nezadostnem opisu stanja okolja, ter nepopolni vsebini okoljskega poročila bo kaj hitro naletel na zavrnitev plana.

Zakon o varstvu okolja pripravljavcem plana nalaga, da morajo obvestiti Ministrstvo za okolje in prostor o nameri izdelave plana. S tem ministrstvo ugotovi, ali je za plan potrebno izvesti presojo vplivov na okolje. Postopek se začne z odločitvijo ministrstva, da je za konkretni plan potrebno izvesti postopek presoje vplivov na okolje. Pripravljavec plana mora izdelati okoljsko poročilo in revizijo okoljskega poročila. Ta dva dokumenta sta podloga za izdelavo mnenja o sprejemljivosti plana. Pripravljavec plana mora prav tako zagotoviti sodelovanje javnosti. Če ministrstvo oceni, da je plan sprejemljiv, lahko pripravljavec plana začne z opravljanjem del.

Primeri iz prakse vsakodnevno kažejo, da je vsak projekt presoje vplivov na okolje unikatni, da ni nekega univerzalnega projekta, s katerim bi lahko delali vnaprej, ampak je potrebno za vsak projekt posebej na njegovi lokaciji opraviti številne raziskave in študije o vplivih projekta na okolje. Tukaj je na največji preizkušnji prav Ministrstvo za okolje v sodelovanju z okoljskimi organizacijami. Oni opravljajo postopek celovite presoje ali (posamične) presoje vplivov na okolje in od njih je v največji meri odvisno kako dobro bodo ocenili škodljivost projekta in s tem tudi kako uspešno bodo obvarovali naravo in okolje pred posegi v njo.

Ministrstvo za okolje in prostor skupaj z nevladnimi organizacijami opravlja veliko poslanstvo na področju ozaveščanja javnosti pri varovanju okolja, saj družba lahko le v zdravem in čistem okolju normalno živi in se razvija. Bolj kot je javnost izobražena in

informirana, bolj kvalitetno lahko sodeluje z okoljsko politiko in vpliva na njene odločitve v novih posegih v okolje.

Smisel okoljske politike ni samo obvezno obveščanje javnosti o nameravanih posegih v okolje, ampak obsega tudi zakonsko pravico in dolžnost, da je javnost enakovredna in enakopravna pri sprejemanju novih odločitev okoljevarstva. Prav tako pomeni vključevanje javnosti v okoljske procese odločanja važen element državljske pobude in javne kontrole pravilnosti izvajanja okoljskih predpisov.

Ali ima Slovenija dovolj učinkovite presoje vplivov na okolje, bi težko ocenil, saj o tem nisem naletel na eksplicitne vire. V primerjavi z bolj razvitimi članicami EU pa vse kaže, da smo v velikem zaostanku, uporabljamo zastarele metode prepoznavanja učinkov na okolje, v samem procesu smo zastareli. Tako da ima Slovenija še veliko neizkoriščenih možnosti za izboljšanje presoje vplivov na okolje.

Presoje vplivov na okolje niso vedno stoodstotno zagotovilo, da sta narava in zdravje ljudi varna, saj kljub temu, da je bilo vse storjeno tako kot nam to narekujejo predpisi, sama presoja ni dovolj. Meritve, ki se opravljajo v okviru okoljskega monitoringa sicer lahko pokažejo, je vse v mejah dopustnega. Ali pa je res vse, kar je sicer skladno s predpisi, tudi dejansko sprejemljivo pa lahko pokažeta samo stanje okolja in zdravje ljudi.

LITERATURA

1. ČEBULJ, Janez. Postopek presoje vplivov na okolje. Podjetje in delo, revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo. 1994, let. 20, št. 5, str. 720-728.
2. NOVAK, Matic (2003). Ali je pravo varstva okolja učinkovito. Pravna praksa. let. 22, št. 38, str. 34.
3. VILER KOVAČIČ, Adrijana (2000). Presoja vplivov na okolje. Pravna praksa. let. 19, št. 29-30, str. 20.
4. VILER KOVAČIČ, Adrijana (2005). Spremljanje stanja okolja – monitoring okolja. Pravna praksa. let. 24, št. 7, str. 21.

VIRI

1. Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje,
2. Direktiva 2003/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o predpisanem sodelovanju javnosti pri sestavi določenih načrtov in programov v zvezi z okoljem in o spremembi Direktiv Sveta 85/337/EGS in 96/61/ES glede sodelovanja javnosti in dostopa do sodstva.
3. Direktiva Sveta 85/337/EGS z dne 27. maja 1985 o presoji vplivov določenih javnih in zasebnih projektov na okolje,
4. Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst,
5. Navodilo o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje Ur.l. RS, št. 70/1996, 36/2009,
6. Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja Ur.l. RS, št. 130/2004, 53/2006, 38/2010, 3/2011;
7. Uredba o merilih za ocenjevanje verjetnosti pomembnejših vplivov izvedbe plana, programa, načrta ali drugega splošnega akta in njegovih sprememb na okolje v postopku celovite presoje vplivov na okolje Ur.l. RS, št. 9/2009;
8. Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje Ur.l. RS, št. 73/2005;
9. Uredba o pogojih za pridobitev in o načinu pridobitve pooblastila za izdelavo poročil o vplivih na okolje Ur.l. RS, št. 70/1996, 41/2004 ZVO-1;
10. Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje Ur.l. RS, št. 66/1996, 12/2000, 83/2002, 78/2006;
11. Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presajo vplivov na okolje Ur.l. RS, št. 78/2006, 72/2007, 32/2009;
12. Ustava Republike Slovenije Ur.l. RS, št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006;
13. Zakon o graditvi objektov Ur.l. RS, št. 18/1984, 37/1985, 29/1986, 43/1989 Odl.US: UI 30/89-7, RS, št. 26/1990, 3/1991 Odl.US: U-I-30/89-18, 3/1991 Odl.US: U-I-30/89-18, 18/1993, 47/1993, 71/1993, 29/1995-ZPDF, 44/1997, 54/1999 Odl.US: U-I-258/94, 9/2001-ZPPreb, 62/2001 Skl.US: U-I-227/00-30, 23/2002 Odl.US: U-I-227/00-56, 110/2002-ZUreP-1 (8/2003 popr.);
14. Zakon o ohranjanju narave Ur.l. RS, št. 56/1999, 31/2000 popr., 110/2002-ZGO-1, 119/2002, 22/2003-UPB1, 41/2004, 96/2004-UPB2, 61/2006-ZDru-1, 63/2007

- Odl.US: Up-395/06-24, U-I-64/07-13, 117/2007 Odl.US: U-I-76/07-9, 32/2008
Odl.US: U-I-386/06-32, 8/2010-ZSKZ-B;
15. Zakon o prostorskem načrtovanju Ur.l. RS, št. 33/2007, 70/2008-ZVO-1B, 108/2009, 80/2010-ZUPUDPP (106/2010 popr.);
  16. Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor Ur.l. SRS, št. 18/1984,
  17. Zakon o urejanju prostora Ur.l. RS, št. 110/2002 (8/2003 popr.), 58/2003-ZZK-1, 33/2007-ZPNačrt, 108/2009-ZGO-1C, 79/2010 Odl.US: U-I-85/09-8, 80/2010-ZUPUDPP (106/2010 popr.);
  18. Zakon o varstvu okolja Ur.l. RS, št. 41/2004, 17/2006, 20/2006, 28/2006 Skl.US: U-I-51/06-5, 39/2006-UPB1, 49/2006-ZMetD, 66/2006 Odl.US: U-I-51/06-10, 112/2006 Odl.US: U-I-40/06-10, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008-ZFO-1A, 70/2008, 108/2009;

INTERNETNI VIRI

1. 24 UR. Iz smeti pride spet v naše roke petina odpadkov. Dosegljivo 23.02.2011 na: <http://24ur.com/novice/slovenija/iz-smeti-pride-spet-v-nase-roke-petina-odpadkov.html>;
2. 24 UR. Smeti so uporabne. Dosegljivo 23.02.2011 na: <http://24ur.com/novice/slovenija/smeti-so-uporabne.html>;
3. 24 UR. To, kar pravi Lafarge, je kmečka logika. Dosegljivo 23.02.2011 na: <http://24ur.com/novice/slovenija/lafarge-obzalujemo-da-se-je-v-prebivalce-naselil-strah.html>;
4. 24 UR. Znova za odvzem dovoljenja Lafarge Cementu. Dosegljivo 23.02.2011 na: <http://24ur.com/novice/slovenija/znova-za-odvzem-dovoljenja-lafarge-cementu.html>;
5. ARSO, agencija RS za okolje, Dostopno 23.02.2011 na: <http://www.arso.gov.si>;
6. Environmental Impact Assessment. Evaluation of EIA Effectiveness and Performance. Dosegljivo 23.02.2011 na: http://eia.unu.edu/course/?page_id=190.
7. IPSUM, okoljske investicije. Varstvo okolja. Dostopno 23.02.2011 na: <http://ipsum.si/varstvo-okolja>;
8. MINET. Poročilo o vplivih na okolje kot podlaga za presojo vplivov na okolje. Dostopno 23.02.2011 na: http://www.minet.si/gradivo/egradiva/html/6_2_kriteriji_za_umescanje_objektov_i_n_naprav_za_ravnanje/poroilo_o_vplivih_na_okolje_kot_podlaga_za_presojo_vplivov_na_okolje.html;
9. Ministrstvo za okolje in prostor. Celovita presoja vplivov na okolje. Dosegljivo 23.02.2011 na: http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_okolje/celovita_presoja_vplivov_na_okolje;
10. Ministrstvo za okolje in prostor. Obvestilo vsem pripravljavcem planov, št. 354-01-50/2004. Dosegljivo 23.02.2011 na: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/okolje/pdf/cpvo/cpvo_obvestilo.pdf;
11. Strategic Environmental Assessment. Need for SEA: limitation of EIA. Dosegljivo 24.04.2011 na: http://sea.unu.edu/course/?page_id=30;
12. Wikipedia. Environmental impact assessment. Dosegljivo 23.02.2011 na: http://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_impact_assessment#EU;
13. Wikipedia. National Environmental Policy Act. Dosegljivo 23.02.2011 na: http://en.wikipedia.org/wiki/National_Environmental_Policy_Act;

14. Wikipedia. Strategic Environmental Assessment. Dosegljivo 23.02.2011 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Strategic_Environmental_Assessment;

PRILOGE

Priloga: vloga za pridobitev okoljevarstvenega soglasja

_____

_____

_____ (osnovni podatki o nosilcu nameravanega posega)

Ministrstvo za okolje in prostor
Agencija Republike Slovenije za okolje
Vojkova 1b
1102 LJUBLJANA

VLOGA ZA PRIDOBITEV OKOLJEVARSTVENEGA SOGLASJA
iz 57. člena Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06-ZVO-1-UPB1, 49/06-ZMetD, 66/06-OdlUS, 33/07-ZPNačrt, 57/08-ZFO-1A in 70/08)

I. PODROBNEJŠI PODATKI O NOSILCU NAMERAVANEGA POSEGA V OKOLJE:

1. Pravna oseba:

firma: _____

sedež: _____

_____ zakoniti zastopnik (direktor, predsednik

uprave,...): _____

ime morebitnega pooblaščenca: _____

telefon: _____

_____ e-naslov: _____

2. Fizična oseba:

ime

in

priimek:

naslov:

telefon:

e-
naslov:

II. PODATKI O POSEGU, KI JE PREDMET OKOLJEVARSTVENEGA SOGLASJA:

1. Vrsta nameravanega posega:

---

2. Navedba člena in točke Uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (Uradni list RS, št. 78/06 in 72/07) pod katerega zapade poseg:

---

3. Kratak opis nameravanega posega:

---

4. Opredelitev lokacije nameravanega posega :

kraj: _____

občina:

_____

k.o.: _____

parcelna

št.:

_____

_____

5. Navedba pričakovanih obremenitev okolja (ustrezno obkrožiti):

- a) emisije snovi v zrak,
- b) emisije snovi v vode,
- c) emisije snovi v tla,
- d) obremenitev okolja z odpadki,
- e) obremenitev okolja z emisijami elektromagnetnega sevanja,
- f) obremenitev okolja z emisijami ionizirnega sevanja,
- g) obremenitev okolja z emisijami hrupa,

- h) obremenitev z vplivi na zdravje ljudi,
- i) obremenitev z vplivi na kulturno dediščino,
- j) obremenitev z vplivi na rastline ali živali
- k) drugo: _____
_____

III. VLOGI PRILAGAMO (ustrezno obkrožiti):

- a) projekt nameravanega posega oziroma idejno zasnovano posega;
- b) poročilo o vplivih na okolje;
- c) lokacijsko informacijo pristojne občine (če je bila že pridobljena)
- d) pooblastilo (če vlaga vlogo pooblaščenec)
- e) upravna taksa v višini 17,73 EUR*
- f) drugo: _____
_____

_____
(Kraj in datum)

Ime in priimek zakonitega zastopnika
ali pooblaščenca in podpis:
_____

*Skladno z določilom 8. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 42/07-ZUT-UPB3 in 126/07) se takse plačujejo v gotovini oziroma z elektronskim denarjem ali drugimi veljavnimi plačilnimi instrumenti.

V primeru plačila na podračun javnofinančnih prihodkov z nazivom: Upravna taksa – državna, je treba navesti naslednje podatke:

Račun št.: 0110 0100 0315 637,

Sklic: 11 25232-7111002-00435409.